

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL
ANY IX, NUMS. CLXXXVII - CLXXXVIII, JULIOL I - XVI, MCMXXIII

Número solt, 1 pesseta.

SUMARI

Utopia-Portaferriça, per R. RUCABADO.—Pàtria electiva, per JOSEP LLEONART.
L'extraordinari Francesc Pujols, per CRISTÒFOR DE DOMENEC.—Poesia catalana:
La tragedia de la mar, per JOAN MALAGARRIGA.—Aportacions: Del pròleg a la
traducció catalana dels viatges de Gulliver, per J. FARRAN I MAYORAL.—Del
llibre Simó Gómez: història d'un pintor del Poble Sec, per FELIU ELIAS.—
Els llibres, per O. S.—Les Revistes.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 · BAIXOS

BARCELONA

LA REVUE DE GENEVE

Directeur: ROBERT DE TRAZ

Internationale, mais non internationaliste, la *Revue de Genève* est un organe de liaison. Elle groupe des écrivains représentatifs de chaque nation, afin qu'il s'expliquent. Revue de civilisation comparée, elle donne chaque mois, grâce à des collaborateurs de tous pays, l'image vivante et contemporaine d'un monde où personne ne peut plus s'isoler.

La *Revue de Genève* publie des œuvres de Maurice Barrès, Georges Duhamel, Elie Faure, Edmond Jaloux, Daniel Halévy, Camille Mauclair, André Suarès, Albert Thibaudet, Hellens, B. Croce, G. Ferrero, Vilfredo Pareto, G. Prezzolini, Bennett, Joseph Conrad, J. Joyce, George Moore, Shaw, N. Murray Butler, John Erskine, Ch. Macfarland, F. W. Förster, Freud, Thomas Mann, Rathenau, Redlich, Keyserling, A. Kouprine, Milioukov, Remisov, Alexis Tolstol, Branting, Lange, Nansen, J. Bojer, Per Hellström, Lagerkvist, Masaryk, Bénès, A. Apponyi, I. de Voinovitch, Markovitch, Unamuno, Madariaga, etc., etc.

	Un an	Six mois	Prix du numéro	Pour tous renseignements s'adresser à la S. A. des Editions «Sonora», 46, rue du Stand, Genève.
Suisse.....	Fr. 36.—	Fr. 19.—	Fr. 4.—	
Etranger (argent suisse)	» 44.—	» 23.—	» 4.50	

EDITORIAL CATALANA, S. A.

BIBLIOTECA LITERARIA. Les millors obres dels autors catalans i les obres més famoses de les literatures estrangeres traduïdes pels nostres més il·lustres contemporanis.

Obres a publicar durant l'any 1923

Prudenci Bertrana, El meu amic Fèl·lini i altres contes. Recull de novel·les inèdites.
Shakespeare, Romeo i Julieta. Traducció en vers per Magí Morera i Galícia.
Mme. de Lafayette, La princesa de Clèves. Traducció de Rafel Marquina.
Jonathan Swift, Viatges de Gulliver. Traducció directa de l'anglès i assaig preliminar, per J. Farran Mayoral.
Jascent Verdaguer, Les millors poesies. Selecció i estudi preliminar de Carles Riba.

Louis Bertrand, La infantessa (segon volum). Traducció de Joaquim Pellicena.
Josep Carner, Poesies (1901-1910).
Alexandre Plana, A l'ombra de Santa Maria del Mar. Quatre novel·les d'un barcelonisme essencial.
Rudyard Kipling, El llibre de la Jungla (segon volum). Traducció directa de l'anglès per Marian Manent.
Alfons Daudet, Lletres del meu moli. Traducció de Carles Riba i Lluís Bertran.
Alexandre Manzoni, Els promesos (dos volums). Traducció de Maria Antonia Salvà.

Hi ha en preparació traduccions de Daudet, Swift, Walter Scott, Ryder Haggard, Keller, Shiller, etc.; reedicions modernitzades de Ramon Muntaner (Crònica), Joanot Martorell («Tirant lo Blanch»), Emili Vilanova, etc., i obres originals inèdites de Llorenç Ribes, Víctor Català, Prudenci Bertrana, Carles Soldevila, E. Martínez Ferrando, Roig Raventós, Josep Pla, etc.

Subscripció a aquests 12 volums a publicar durant l'any 1923:	Barcelona	24 pessetes
	Fora . . .	26 »
	Estranger.	29 »

EDITORIAL CATALANA - Escudellers, 10 bis, etl. - Barcelona

Edicions PATRIA

Subscriuiu-vos a la

HISTORIA NACIONAL DE CATALUNYA

de n'ANTONI ROVIRA I VIRGILI

Ho podeu fer en les següents llibreries: Verdaguer, Rambla del Mig; Puig i Alfonso, a la Plaça Nova; Editorial Poliglota, carrer de Petritxol; Nacional Catalana, Gran Via, 613 i en la nostra direcció: Diputació, 95; telèfon, 157 H.

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY IX — NÚMS. CLXXXVII i CLXXXVIII — JULIOL I - XVI - 1923

Utopia-Portaferrissa

Entre el Duc de la Victòria i el Marquès de Comilles, una botiga molt vetusta, qui no la sap? Vull dir la que du el rètol: *La Moderníssima*. Fundada, amb aquest mateix títol, l'any 1790.

Ja el meu pare m'hi duia, a veure aquell quadre del l'Indiano que llegeix un paper que diu: *El Nuevo tiempo*. L'aire de la lletra al menys és de l'època del vell Fourier; és de 1830. Es curiosa la col·lecció de reclams de temporada. Uns cartons amb els mots: *Renovació, Desvetllament, L'horitzó es transforma, L'ideal s'acosta*, etc. Jo, tota la vida que els hi veig. De tant en tant els repinten, deixant la frase intacta. Res més típicament immutable que aquesta literatura progressiva.

L'altre dia en passant jo per la vorera, sortia un dependent, al coll la cinta mètrica.— Què se li ofereix? Entrin, senyors, senyores! Ara tenim la novetat més última: *Utopia!* marca *Utopia*. Es portarà aquest any! Tela *Utopia*, drap *Utopia*, Bastons, agulles, corbates, color *Utopia*. Quant ne vol? Dues canes? Cana i mitja? Tres metres?

A dins del magatzem els aprenents, vinga apilar, desfer, tirar i remenar peces d'*Utopia*.

Coneguí, en efecte, els vells teixits. Totes hi eren, totes, les velles tapiceries: el Plató, el Mably, el Cabet, el Saint-Simon... Aquells joves, suats encara del partit del dia abans, fent *xut* i *gol* amb les utopies, oferien un curiós espectacle; però s'hi donaven amb tal afició, que vaig témer, un moment, que el William Morris arribés a desbancar el Zamora.

Igual que a la Portaferrissa, era al carrer de la Boqueria i al carrer de Pelai. A la Plaça Real, un dependent deia a sa modisteta:—I doncs, quàn proclamem el comunisme?

—Es moda! No hi ha res a fer! Aquest any els pica per aquest cantó.

—Sí, però sempre en roman alguna cosa...

Es cert. De l'actual passa de febre socialista entre alguns dependents del comerç, ja sé el que en quedarà. Dels que tenen temperament sindicalista en sortirà un *Utopia F. B. Club*. Dels de sang més burgesa en sortirà, fent seguici a la gloriosa serie de *La Innovació, La Física, La Filosofia*, alguna gran botiga de novetats que es dirà: LA UTOPIA. IDEES DE FANTASIA I DOCTRINES DE TEMPORADA.

R. RUCABADO

Pàtria electiva

No molt temps passat, en una sala de la *Irmandade de La Corunya* va sonar una afirmació pública en boca d'un nacionalista, la qual per ventura és la més incondicional que s'hagi fet d'anys ençà sobre pàtria. La persona

que va fer-la de segur que, més que no pas formular un raonament al peu de la lletra, volia llançar un grapat de foc damunt la massa d'estopa d'un auditori. I, mai que fos dita a gratscient, seria l'udol humà de la selva del desig.

Un país com Galícia que no sabia ventar-se d'haver sigut encara cap hora una nacionalitat destacada en funcions, bé cal que, per a avivar un sentiment nacionalista, a falla de les aures d'un orgull en el seu passat històric, tingui el dia d'avui motius molt aguts de malestar i un gran convenciment de la seva diversitat dins Espanya en la consciència dels selectes que conviuen amb les ciències i la política. No és estrany que un partit nacionalista en aital cas i edat s'afilli frases que són com l'udol de la selva del confinat desig d'ésser ravenxinant-se contra les míseres circumstàncies de vida que es veu al voltant.

«Tots nosaltres gallegs, on sigui que ens trobem o que ens porti el destí, tenim l'obligació de proclamar molt alt i sempre: *Que si no fóssim gallegs, voldríem ser-ho.*» Aquesta és l'afirmació del nacionalista esmentat, en la *Irmadade* de La Corunya.

Dins sa qualitat paradoxal, i, segons com es prengui, contrària a la pura doctrina nacionalista—car el voler ésser galleg no sent-ho sembla suposar el renegament d'una nacionalitat anterior—l'afirmació susdita té, no-res menys, si sabem mirar-la pel seu caire de bon impuls neutre, un caràcter d'abnegació, de sacrifici, que, entremig de les ambicions de l'esperit modern més aviat encrestat de superbia i de dalers de sobreiximent, és embadalidor.

Davant d'aquesta frase, segons com tan gosada, segons com tan humil: «Si no fóssim gallegs voldríem ser-ho», ens hem sentit enduts a imaginar fins a les últimes conseqüències ço que ella planteja. Imaginar que ja teníem una pàtria i ens passàvem a una altra no hem volgut ni imaginar-ho perquè ens ha semblat poc decorós. Però sí que hem imaginat que ens trobàvem a l'edat dels grans determinis, ignorant, per qualsevolga atzar, la nostra nacionalitat, i sense esperances de saber-la mai. Es a dir: sense pàtria. Fora el cas de triar-ne una.

Recalquem bé el cas imaginat. No oblidem en cap ratlla que aquí no és un català ni altra cosa qui parla, sinó un home solter de cap pàtria. Conec, sento com si hi fos, que vingut aquest cas rar però imaginable no tindriem pas la modèstia d'afiliar-nos a una nacionalitat encara irredempta, menor, militant pel reconeixement dels seus drets. Lliures de triar pàtria sense violar cap anterior vincle conegut amb la societat, el cor ens diu que se'ns n'aniria a entrar en una nació ja feta, garrida, en bona anyada triomfant, d'un horitzó ample que totes les bellors d'ésser dauressin: una pàtria que ja tingués de fet allò que desitgen per elles en llunyania les nacionalitats intervingudes o patint l'aclapament d'una hora decandida.

O això o aquella altra cosa que es deu voler significar quan d'algú es diu que «tot el món li és pàtria». Es a dir: o una nacionalitat reeixida, o la llibertat de respirar una aura de pàtria sense fites, de cap a cap del món, ja que hom no en tingués una de coneguda. Això si fos jo que me la triés la nacionalitat. Perquè presento que també podria ser ella que em triés a mi: alguna terra falaguera, qui sap quina, que se me fes seu per la llei de misteri que fa néixer els amors.

Però seguim imaginant el cas en un terreny de lliure elecció. El meu esperit solter de pàtria (aquest esperit que en instants de desmemoriament del social podem endevinar) cas de no tenir jo nacionalitat sabuda ni esperances de saber-la mai, entre Galícia o Catalunya a un cantó que li mostressin i a l'altre una nació reconeguda, feta i poderosa, no es decantaria a aquesta darrera? La que en una moderna transsubstanciació semblés haver recollit les gençors del dret romà en el to de la política, en la tradició familiar; aquell reialme en el qual el sol no tingués posta, i que sota el seu pavelló on, feudataris seus, gent de tota color són aplegats, sentís ressonar les llengues més llunyanes i la seva pròpia feta llengua d'externs; una nació on un discurs polític prenguéss la clàssica noblesa d'una lliçó d'història contemporània, de concreció del sentit d'univers i fos com la gentilhomia feta paraula; un reialme la moneda del qual meresqués aquell crèdit, als ulls del món, que la volta d'una sobreauria glòria per l'estil de medalles d'art que exhumes compendien als ulls de l'intel·ligent el prestigi d'una civilització sencera concentrada en el rodó encuny... Una pàtria que tingués tot això. Una pàtria confortable.

Ja veig que la meua elecció en el cas imaginat fora la d'un fill de família, no pas la d'un soldat ni un apòstol del patriotisme. Això no em priva d'admirar l'arrancada d'aquells que en el mateix cas imaginat diuen, per exemple: «Vull ésser galleg», que seria dir: vull una pàtria encara no reeixida, encara afanyant-se per a ésser reconeguda políticament; vull combatre en la modèstia i el sacrifici pels fins d'ella i al costat dels seus fills; vull ajudar a fer reconèixer la personalitat seva. Em sembla i tot que aquest seria el pur nacionalista. Es l'actitud religiosa: les virtuts de la humilitat i de la pietat humana transportades al patriotisme. I qui sap si fins a donar la vida! Bella abnegació! Perquè jo entenc que el qui per una idea de llibertat (o diguem independència) escull el sacrifici i àdhuc ni defuig la mort, pot ser o bé perquè estima més una idea que la vida mateixa, o bé que estima els altres més que a sí mateix. Almenys això darrer fa admiració.

I encara que si, d'un a un, escandellíssim les consciències dels soldats dels nacionalismes, trobaríem que no pas tots risquen la mort perquè estimin més, els altres que a si mateixos, sinó que els mouen diferents causes, passions o obligacions, no deixem d'admirar, on ella sigui, aquella abnegació. Però tot admirant aquesta abnegació tant com la modèstia de la qual també hem parlat, endevinem que, en el cas imaginari de no tenir pàtria, nila una ni l'altra virtut no ens farien pas seus espontàniament. Com coneixem que el cor se'ns n'aniria cap a una pàtria reeixida i confortable, també coneixem (i ningú s'ofengui d'aquest plural que sovint ens agrada) que la joia de la llibertat és en mi incompatible amb la mort violenta i cercada. La vida ens és amable per damunt de tot; perquè sentim

que hi ha coses tan lliberals, tan difusives i sense possibilitat de fites dins mi que, àdhuc del lligam de pàtria i tot, sent com és tan noble, són escàpoles.

No-res menys, tenint una pàtria i sabent quina és, sé avui guardar respecte al llaç que té l'home amb la societat i que és com el seu sagrament nupcial amb ella.

Per això, jo ampliaria la frase d'aquell nacionalista galleg en la tribuna de la *Irmandade* de La Corunya; i diria:

Si no fos català, no podria ésser sinó allò que ja fos.

Si no fos res, voldria ésser ço que jo veiés de millor, si lliure de triar, fos.

Ara que sóc català, no altra cosa haig de voler ésser.

JOSEP LLEONART

L'extraordinari Francesc Pujols

(Provisionals dades per a un futur estudi)

I

I. No hi ha dubte que els catalans compten amb excel·lents i fins grans autors. Cert encara que poden presumir d'algun nom universal. Lull, per exemple. Però, d'autors extraordinaris, d'aquells que no poden catalogar-se segons un possible i *variàt* criteri: —d'autors *hors concours*, apart, únics, nosaltres no en coneixem més que un: el desconcertant, l'originalíssim, l'enorme Francesc Pujols. —Es quasi d'envejar el català que, lliure del jou de la contemporaneïtat, faci l'estudi de l'obra del més naturalment desmesurat, del més enlluernadorament gai i més ingènua-ment equívoc dels humoristes. L'intraduïble Francesc Pujols, és d'aquells autors que justifiquen el treball d'aprendre un idioma per a llegir-los en l'original.

II. Tots els autors catalans poden ésser classificats. Com els autors dels altres països civilitzats, els catalans tenen una filiació i àdhuc una filogènia literària o científica. I hom pot adscriure'ls a determinades disciplines mentals i mètodes, amb una tan petita error de definició, que pràcticament sia nula. —Però Francesc Pujols té la gracilíssima glòria de no poder ésser a cap altre autor comparat—sinó de molt lluny i per aproximacions, que depenen no de la realitat fenomenològica del cas Pujols, sinó dels jaïents i cares objectivacions particulars de qui el jutja. Francesc Pujols, fóra un cas extra-

ordinari en qualsevulla de les cultures mundials avui vives. I cercar-ne la equivalència actual i espiritual en altres pobles, és, en absolut, debades. Les demés cultures, no poden oferir aquesta rara meravella, aquest joïell d'ònix i or, d'un cas Pujols. Aquesta rara meravella però, extravia divinament, i quasi portorba, realitzada tan sense compliments i amb tota comoditat. Sembla la gracilíssima obra d'un senyor amb espadenyes, grandiosament vestit amb unes normals calces de pana, apedaçades amb excel·lent gest clàssic per una Penèlope terrorola. És com l'heroi entre família: la sublimitat a peu pla; les grans coses totes, a la plaça pública, vistes i oïdes d'estar per casa, sota la clara llum del sol.

III. Aquesta formidable literatura pujo-liana, no és, en veritat, encasellable en un romanticisme, ni un post-romanticisme, ni en un classicisme, ni en un modernisme. —L'ànima especialment irònica, catalaníssima i profunda de Francesc Pujols, s'en riuria pla bé. L'home dels pomposos i ultra abundants elogis *verbàlics*, malgrat son especialíssim tradicionalisme —en son fur intern no admetria cap encasellament. Desvetllaria la seva rialla, automàticament artistitzada, dominada, transformada en aquell somris seu, mica trèmol, sempre en el mateix trenc d'esclatar en l'obra mestra d'un aparent cinisme avellutat, hel·lènic, lluminós, essència de catalanitat. —Car, heu's aquí una característica pròpia i única de

Francesc Pujols:—com més català, com més en mànagues de camisa, llavors que és a punt de caure en massa domèstica grosseria,—un secular racial atàvic instint el governa, el pondera, i esdevé sorprenentment humà, equilibrat, clàssic,—amb el mateix esperit dels clàssics, sense mai però fer un instant deixalla de la seva personalitat.

IV. En el fons de l'ànima de Francesc Pujols hi ha una corpenedora simplicitat de pur poeta líric. Aquesta simplicitat li accorda aquella peculiar *horror* als conceptes; l'amor a la *sumptètica*—que diu ell—o sia: al concret, i com a reacció, aquella rauxa d'imatges delicades, vivíssimes, familiars, barroques, sorpresívols, enormes, quasi sublims a força d'inesperada plagacitat de menestral satisfet. Les imatges pujolianes semblen pluriprenyades d'altres, que l'autor, a son albir, fa néixer i rajar amb l'abundor d'una cascata inestroncable. De vegades s'enxarxen unes amb altres, com diria ell,—com les colorades cireres en un paner. I fa un efecte semblant, un dilatat paràgraf pujolià, en el que una imatge substituint al primer significat d'un mot, l'obliga a la més fantàstica de les mentals curses: la de tornar per mitjà d'imatges al mot primitiu. No sempre ho consegueix. I potser és llavors quan Francesc Pujols copsa aquelles magnífiques troballes tan seves—imitables.

V. Davant dels conceptes, l'ànima de Francesc Pujols recula. Té una quasi supersticiosa por sobreixint cautela del Nord i del Sud, i, en la indecisió, en la *menaça* que instintivament hi sent, adopta el partit d'esbiaixar-los, o s'agafa desesperadament a les tan ben conegudes coses casolanes i tradicionals—redós segur, on, sentint-se aixopluc, tanca amb delícia els ulls per a no veure aquells terribles conceptes, o ja no veient-los, els nega amb una gràcil i mica lleugera pressa. No cal romandre massa temps en els indrets de perill. I per a l'extraordinari Francesc Pujols, un concepte, una idea, una concepció, que no concordin immediatament amb una realitat ben catalana, són indrets de perill. Llavors calen certes reserves, especials precaucions, i aquella dominadora fredor, aquella ferma vertebralitat d'un Apa, per exemple. El líric que hi ha en Francesc Pujols en aquest cas, desarma al concepte amb una irònica i atrevidíssima *singerie* mental, i s'en torna a les pairals coses clàssicament tradicionalíssimes. Observi's sinó la posició *sui generis* de Francesc Pujols, vis a vis dels moderns problemes. Quan sembla no operar així, com en les conclusions de la cèlebre conferència de l'Ateneu, és que la màgia dels mots l'ha portat més enllà de la idea formal—però la contradicció

no existeix. Les idees bàsiques de Francesc Pujols tenen una precisió catalana que no admet contradiccions. El que sembla contradictori són les conseqüències literàries verament inimaginables, *saugrenues*,—que en dedueix amb un d'aquells paràgrafs que semblen una capça de sorpreses.

VI. La visió de les coses no pot ésser més aguda, més precisa, més humana—massa humana—ni més terriblement estreta. És com una exacerbació de l'instintiu criteri racial d'un català promig. I els problemes tots de l'home, són reduïts per Francesc Pujols a un nombre tan baix quasi com el dels veritables instints: el tròfic, el genital, l'*hipnòtic*, el de la propietat, el de conservació, i el que podríem dir de *transduració* o immortalitat. Totes les grans qüestions humanes vénen reduïdes per Francesc Pujols a una biologia econòmica, en la que hi enclou àdhuc les idees eternes—filles de les inalienables sol·licitacions *espirituals dels instints* humans. Inconscientment, Francesc Pujols fa correspondre totes les grans idees i els fonamentals quatre principis de la vida de l'home *fent* societat—a la més neta materialitat de les coses. (A remarcar: parla de les coses abstractes com si fossin absolutament materials, i moltes vegades, en veritable mediterrani, les antropomorfitza.) Aquesta intensitat en concentrar totes les qüestions, per eliminació, a unes quantes comptades pensades, atorga a Francesc Pujols aquesta extraordinària força i aquesta gràcil postura un poc més enllà de la moral. En això encara, és el més bell representant conegut de les característiques de la catalanitat promig: seny i desfiança.

VII. El seny i la desfiança, sumats a la prodigiosa facultat de *imaginejar*—crear imatges; la desproporció imprevisible entre el sentiment de realitat precís i la imaginació sense límits de Francesc Pujols,—produeix aquest *gran incendi* mental dels paràgrafs més inconfusibles, més fantàsticament propis, de tota la literatura actual. Rera d'aquests paràgrafs únics, hom té la indefinible sensació de que hi corre inútilment adalerat el seny natural de l'autor, per a oferir-los a temps, o iugular-los, localitzar-los en el que possible sia. I Francesc Pujols, per fortuna seva i de les lletres, no ho ha aconseguit quasi mai. De conseguir-ho, aquesta prosa única, a punt d'ésser aretiniana, que com diu Carles Riba del humorista branda entre dos móns i juga a fet amb nosaltres,—hauria perdut tota la seva sabor inoblidable i regalada que és com una orgiàstica i mica rústega festa de l'esperit gaudida sota una olivera, tot brenant, en una bella tarda d'estiu—cara a la mar. Aquest peregrí aldurull de les imatges en els paràgrafs

de Francesc Pujols, amaga i no permet oir sovint el fil de veu de la idea que canta,— donat per l'autor amb una fidelitat de passamaner, seguint i resseguint el cordó de seda, que guarneix de plata tot rutllant. Molts paràgrafs de Francesc Pujols, semblen rics i exuberants serrells,—pròdigs i onejadors com voladores cabelleres.

VIII. El gran poeta qui hi ha en Francesc Pujols salva al crític i al pensador. Es a dir, la interna vena lírica dissimula fins a enlluernar i distreure del tot de la terrible limitació de pensades d'aquest autor, que, amb tota seguretat, entre tots els actuals catalans és el que menys ha sofert la pressió de l'aparell ortopèdic de la cultura. O si l'ha soferta, s'en ha després o n'ha triomfat, amb una superació de gràcia meravellosa—així com per altres viaranyes ha fet aquest home,—també extraordinari en el seu art,—que es diu Xavier Nogués. (A remarcar encara: tots els autors catalans d'avui—en tots els ordres,—de prop o de lluny, remembren Europa o els enrevolts de la civilització. I encara recorden més o menys intensament certs altres autors europeus i qui sap les mentals modes de la Europa d'aquests darrers trenta anys. Ritmes, dèries, aspiracions i problemes d'Europa, són normal funció dels autors catalans. Els dos únics autors nostres que no han pagat aquesta con-

tribució, i per tant els dos autors més lliures i més garantitzadament originals d'Europa són: Francesc Pujols i Xavier Nogués. Hi ha quelcom d'irretenible, d'alat, d'extraviador en les obres de nostres dos amics i conciutadans, que no es troba en els demés autors europeus.—Aquests dos homes haurien estat igualment extraordinaris en altres nacions, en altres àrees culturals del món.—Només ells han assolit infondre nova vida sorprenent, humaníssima, eterna—en el que l'home pot posseir d'eternitat,—als més fòssils conceptes populars de les coses: les frases fetes, els proverbis i els modismes.—Quan una d'aquestes coses, quasi sempre morta, desvaluada de contingut espiritual, pur i mecànic ajut verbal, buida del seu sentit originari, cau sota la ploma de Francesc Pujols o el llapis de Xavier Nogués, sembla ressuscitada per normal i bo i familiar encantament en altra fins llavors insospitada contrada de l'ànima catalana. Mai us semblarà forastera. Més aviat us sentireu més ric, perquè inconscientment creureu posseir una nova i més ferma garantia de la vivència pervenidora de la catalanitat. Es verament enorme la llibertat d'aquests dos extraordinaris autors—essència de racialitat secular?)

CRISTÒFOR DE DOMENEC

(Acabarà.)

Poesia catalana

LA TRAGEDIA DE LA MAR

A N'Alfons Maseras.

Mes de desembre... En la buidor callada de la nit hivernal el mar oneja.
En mig la boira brilla l'estelada
i a l'entrada del port el far volteja.

Com esfinxs solitàries en la fosca la feixuguesa llur les roques alcen;
i en la costa estenent llur vesta tosca miren venir les ones que s'encalcn.

Mai com avui mostrà la mar frisoa a flor d'aigua sa humanal sofrença:
mil·lenària tragèdia dolorosa
que en sa puixança ha esdevingut immensa!

Car en cada ona que en son dors avança una idea ella ha vist que el món agita:

l'una genera l'altra redreçant-se en la planura líquida infinita.

Per ablanir llur cor que res trasmuda colpint les roques breguen les onades;
mes com esfinxs en altivesa muda resten rígidament petrificades.

La mar sentint la lluita enfellonida i el rogallós defici de l'onatge arrenca un plor de mare adolorida que va eixugant la sorra de la platja.

Indiferent la nit va fent sa via... Els estels brillen en l'aèria volta.
La boira els seus cabells molls esbarria.
I, el vell far, en el port, volta que volta!...

JOAN MALAGARRIGA

Aportacions

Del pròleg a la traducció catalana dels Viatges de Gulliver

LA IL·LUSIÓ DE LES MAGNITUDS

Sempre ens han deixat indiferent, per exemple, les líriques expansions sobre el sublim i les grandors de la natura, aclaparadores de l'home, en poetes i oradors, gent artista a la fi, i més o menys sincerament exaltadissa. Però l'argument arriba a repugnar-nos si ve de gent pseudo-moralística, o pràctica, o cientista. Aleshores, sense el mantell de la bellesa, l'espectacle espiritual que ens donen resulta sovint ridícul, sempre nici, a voltes grotesc com una dansa elefantina. Els més predisposats a aquestes crisis de pseudo-entusiasme per les magnituds els trobem entre els astrònoms més o menys aficionats. Per nosaltres, però, ja poden agombolar-ne de milions d'estrelles, i rabejar-se quilomètricament per l'indefinit vertiginós de l'espai: nosaltres com si tal cosa.

I quan un pseudo-moralista vol aclaparar-nos amb les magnituds de les mars i les muntanyes i ens serveix aquelles boniqueses d'insecte vil i altres pitjors, no podem estar-nos de somriure. I no perquè tinguem una vanitat indestructible, sinó perquè si la tinguéssim, no seria destructible per aquells arguments, qui no porten a les nostres ànimes la més petita convicció. En canvi, el recordar un sol mot serè de Pascal basta per a reduir a ben poca cosa, als ulls de la nostra raó, tota la ferotgia amenaçadora de les magnituds.

Ara, quan tota aquesta retòrica vella i atrocinada vol usar-se per a exaltar la grandesa o la puixança de Déu, aleshores ja no somriem perquè la cosa ens sembla francament blasfematòria. Diríem foll a qui volgués mesurar a pams la grandesa d'una simfonia, i no trobem foll, per bellament que ho faci, el qui vulgui amidar la grandesa divina i amb ella aclaparar-nos, sumant muntanyes i abims?

Manifestacions d'una mentalitat atàvica, hem dit, alimentada en els temps nostres pel materialisme científic, el qual també representa sens dubte una veritable regressió mental.

Supervivències, desvetllaments d'un materialisme, d'un panteisme primitiu en pobles on la confusió mental no distingia encara ben bé entre matèria i esperit, i els privava encara d'un veritable sentit humà, d'un veritable sentit religiós; no encara ben bé homes, és a dir, animals raonables i raonadors; on les coses de l'esperit aparen sempre mesclades amb una ganga material qui potser arriba a espiritualitzar-se, confonent-se amb elles, fent-les de símbol: on la magnitud és grandesa i la força té puixança de raó i el càstig material de fre moral; on la potència

dels déus és mesurada pel mal que poden fer i els cataclismes que poden determinar i el terrabastall que mouen amb els elements i els llamps i els trons, i les sotragades que donen a la terra. I és tal volta una prova de la gran bondat dels déus que ells hagin volgut, en manifestar-se als homes, adaptar-se a aquestes maneres de veure i així fer-se entendre de llurs mentalitats primitives, tractant-los com ells es mereixien.

Mai l'Orient no ha pogut despendre's en moral, en art, en religió, d'aquest respecte esfereït envers les forces i les magnituds aclaparadores.

L'Occident, sí. Fa segles. El poble més feliç que hi ha hagut a la terra, l'eternalment lluminós de perfecció humana, compregué de bonhora la vanitat de la magnitud davant la realitat de la intel·ligència. I en front l'emfàtica barbàrie de l'Orient, ell dreça el Monument de la Proporció i la Mesura victoriosa. A l'aclaparament davant la força oposa la serena contemplació de l'ordre i l'harmonia. A la terror de la feblesa vil sota el càstig, la confiança de la gran salut corporal i espiritual en les possibilitats de perfecció; l'amor envers la Perfecció i la Bondat divines.

El Zeus colossal, la Minerva Partenos? Excepcionals en l'art hel·lènica, representen justament una concessió a primitives concepcions religioses, en el poble servades; reproduïxen els déus gegants d'Homer. Les estàtues colossals de Zeus i Atenea, eren per a un poble; el Partenon, com els diàlegs de Plató i les tragèdies sofòclees i els elements d'Euclidi, eren per a tots els pobles, amats d'Atenea.

La claror i la finor de la intel·ligència feren trontollar el crèdit que tenien els déus forçuts. Del Zeus membrut d'Homer al nostre Déu d'amor, hi ha un abisme. No hi és del déu de Plató i Aristòtil. Al contrari, és per ell que hem millor comprès el nostre Déu. El Déu qui pot certament com a verms aixafar-nos, sabem també que pot estimar-nos, i això ens val més, certament. Qui podria ja aclaparar-nos amb les magnituds naturals ni que ens amenacés amb tirar-nos a sobre un Himalaia, puix sabem que un acte de fe podria regular el mateix Himalaia? Què importen, davant la immortalitat benaurada, tots els cataclismes? Què pot fer-li a l'home ésser tan petit si pot ésser vas de tanta grandesa: emplenaria amb el seu cos tot l'Univers i el seu cos no estaria encara en digna proporció amb la grandesa d'un moment d'emoció pura, de triomf de la intel·ligència, de vera amor, de bona voluntat, de dolor ben suportada. Dieu que tot això és petit en conspecte de Déu; no volgueu aclaparar-nos dient-nos que no és res, que a ell l'ofendrien, puix

som obra seva. No volgueu fer-lo tan gran a còpia de fer-me a mi tant petit, oblidant la seva bondat i la nostra noblesa de fills seus; deixeu-me també la meua grandesa, que jo sé com per damunt d'ella amorosament embolcallant-la, hi ha la seva grandesa infinita.

No ens redrecem, doncs, per vanitat ni orgull, sinó per la dignitat de sentir la nostra vida plasmada i sostinguda per les seves mans.

Les grans dolors, les dissorts més grans, no són fora, sinó dintre de nosaltres; és dintre de nosaltres que havem de combatre-les. El llamp podrà abrusar-nos i la mar engolir-nos i aixafar-nos la roca; no ens faran el mal que ens produirà la coltellada d'una ingratitud, d'una traïdoria, l'apretada ofegadora d'una angoixa moral. Aquí, aquí, a dintre, des de dintre, hem de mesurar grandor i petitesa. Com podem considerar-nos irremeiablement vils i abjectes, senyor degà de Sant Patrici, si ja en el drama nombrosíssim de l'Esser res no ens ho podria semblar? Vosaltres, éssers dits irracionals, germans innumbrables, sou grans o petits per les vostres corporals proporcions? No hi ha més intensitat en tu, pobra formigueta esforçada, que en tu, elefant indolent? Una pàgina de Fabre ens apreta el pit com el drama qui sia més emocionador. Un combat al microscopi, de leucocits, contra una invasió bacil·lar, pot apassionar-nos més que la descripció d'una lluita de titans.

Podríem imaginar un gegantàs enorme, en compariació de qui la totalitat dels mons fos una polsaguera. El gegant, amb un microscopi, en una inconcebiblement petita porció d'un granet d'aquesta pols, descobriria una escena humana: un estol de joves formosos i virtuosos plorant entorn del llit d'una presó, on un vell es cobreix el rostre i mor serenament. Les magnituds d'observador i espectacle privarien la mort de Sòcrates d'ésser sublim i l'espectador, tal volta un pobre especialista incomprensiu d'aquests qui pul·lularien aviat per Catalunya si no hi poséssim remei? I aquell univers menut com una polsaguera, meravellosament ordenat i ple d'éssers que mou la perfecció infinita, disminuirà, per ésser tan petit, la grandesa de Déu?

I és que el nostre esperit ha estat fet de manera que pot ésser realment el senyor de les magnituds. Ell sembla fet d'una subtil substància tan elàstica que pot dilatar-se amb l'univers estès indefinidament per damunt i a l'entorn nostre i copsar la totalitat dels mons com un grapat de semences o destriar-lo en ordenades porcions infinitament petites i contemplar l'àtom des de dins com un gran i complicat edifici.

I és la seva puixança d'enginy i de coneixença la qui supleix les magnituds corporals nostres, fent-les realment senyores, explotadores de les magnituds espacials. Cap conquesta material en la terra, àdhuc en els espais qui sap, no ens sembla ja completament impossible. I si el nostre esperit individual pot dilatar-se amb tot l'univers, també ens aconhorta de la

nostra corporal petitesa, fent-nos comprendre com el nostre cos individual omple, en certa manera, tot l'univers múltiple i una vibració uneix totes les coses i tots els éssers qui viuen. I ja sabem que si alguna cosa del sol materialment ens toca, en donar-nos la seva llum, alguna cosa nostra materialment fins a ell arriba: el nostre cos omple realment de les seves irradiacions l'espai immens, com una estrella invisible de raigs innombrables.

I no fóra la interior assegurança d'aquesta senyoria de les proporcions el qui ens faria descobrir ara matisos d'insospitada noblesa en el fons del materialisme primitiu o del lirisme poètic dels qui es complauen a cantar magnituds o imaginar-les, sentint-se'n aclaparats corporalment ells mateixos, o volent aclaparar-ne els altres? Ja veurem tot seguit, en un capítol de mèrits, com podríem justificar el nostre autor des d'aquest punt d'obir.

I no hi podríem justificar el poeta qui, en certa manera, es sent amo de les muntanyes i dels abismes, i l'ingenu cientista qui a la seva faisó domina per la contemplació de les lleis el món material, i àdhuc l'inofensiu astrònom més o menys aficionat qui arriba a sentir-se per damunt dels espais com una mena de xicot entremaliat qui vol espantar-nos tirant-nos grapats de mons al damunt o enlluernar-nos amb infinites lluminàries, com si ell fos el fanaler dels astres, o esbalair-nos amb jocs de constel·lacions, com si ell fos l'artificier d'uns focs artificials d'estretrelles?

Compte, però; ens mancarà disculpa per la vanitat, la impietat. Compte amb el fons de pecaminosa supèrbia en qui tal volta, no podent pressentir Déu per amor i esperit, el posa a l'altura de les magnituds materials sublimes, a les quals ell, en son lirisme, s'igualava, com si volgués igualar-se a Déu, reduït a proporció material, i des d'aquelles altures aclaparar-nos i estemordir-nos.

I compreguem ara el qui ho fa humilment i amb pragmàtica finalitat, usant de les magnituds universals, amb el propòsit d'esmenar les nostres vanitats i supèrbies. I planyem i aconhortem el malaurat qui no s'ha pogut posar a l'altura senyorial del propi esperit i es sent aclaparat de viltat i petitesa.

A Swift, però, no el guien aquestes humilitats ni aquells bons propòsits. Ell acusa l'home, tot home, de misèria irremeiable, d'incapacitat absoluta d'elevació sense salvació ni redempció possible en aquest món ni en l'altre. Ni una al·lusió piadosa en el seu llibre, ell, l'home de religió, a les consolacions cristianes per a la vida ni per a després de la mort. Tan fort és el seu propòsit misantròpic, qui sembla fer-li oblidar voluntàriament les pròpies creences, callant-les per fer més gran la desesperació.

EL «TOT ÉS VANITAT» I L'«HOMO SUM»

Ell llança damunt la vida humana el més desesperançador «Tot és vanitat». I com podríem acceptar-li nosaltres qui, fills de grecs i llatins, treballats els esperits per vint segles de catòlic humanisme, sabem

atemperar en tot moment el mot de l'Eclasiastés amb aquell la profunditat del qual son autor mateix potser ignorava: «Home sóc, i rés humà no puc judicar aliè a mi.» I encara estendriem l'amor de la frase i diríem, en lloc de «res humà», «res vivent», i encara «res existents».

Tot és vanitat. No res no és vanitat per poc que sigui pastat amb amor, amb dolor de vivents criatures. La vanitat, volem res més tràgic, res més atidor de les nobles ànimes humanes? L'orgull, les passions aclaparadores, volem res més tràgic, res qui exigeixi més enèrgicament la cura nostra, la nostra compassió i la caritat?

O els pobrets ministrets de Lil·liput, guanyant-se les honors i les prebendes fent cabrioles damunt el tes cordill, saltant per damunt, arrossegant-se per sota d'unes barretes d'infàmia. I com podrem menysprear els grups de contemporanis seus que Gulliver evoca davant la commiseració despectiva que és la seva, del rei colossal, si aquell grupet de pigmeus qui porten vestits de festa, i saluden, i fan reverències, i amen i lluiten i odien i traeixen, són els fills, els néts, (és a dir són ells mateixos) dels qui anys enrera Shakespeare contemplava amb sos ulls qui sabien copsar la humana grandesa? Són els mateixos qui amb llurs incendis de passions i llurs abismals doloriments amb la terrible coratgia de carregar damunt llurs espatlles els feixos d'unes gegantes passions, lluitant amb elles sense esperança sinó de morir, encenien del poeta la joia sobirana, i ens donaven per ell el vi tònic i purificador d'una reial embriaguesa.

Què deia Renan amb aquell somriure indecís, empiador, al capdavant? Que tal volta—sempre aquell tal volta, estigma cert d'una espiritual feblesa—la vida no era sinó una mica de floridura en la superfície del més insignificant dels planetes. Heu's aquí, Monsieur Renan, gegant volgudament incomprensible, aixecant son esguard espiritual per damunt d'aquesta floridura de la qual ell no es troba formant part, almenys en el moment que per a somriure'n la contempla. Els nans de Swift s'han empetitit aquí fins a tornar-se una floració microscòpica. I, no obstant, amb aquell interior neguit que ell no pot dissimular als ulls del bon psicòleg, amb amorosa simpatia, monsieur Renan se passava gran part de la vida seva preocupat a estudiar, com ell en deia, científicament, el que havien fet en uns reconets del planeta insignificant uns milers d'àtoms d'aquella floridura, i a expressar com sabien morir, espirituals atletes, per un altre àtom qui en una creu per amor de tots ells es donava. Aquell, sabeu? que Renan mateix no podia sovint estar-se de confessar que si algú mereixia ésser apel·lat Déu, era Ell.

I no fou també Renan qui llançava aquell mot repet per milers d'escèptics i desil·lusionats? «Què n'ha de fer, Sirius, de tot això?». Tot això, germans, és aquesta immensa vall de passió i joia i greuge i aspiració de vida infinita. Un psicòleg veuria potser en l'esperit de Renan, quan aquest mot pronunciava, el desig d'alliberar-se d'un excessiu interès per tot

això. I de procurar veure tot això imaginativament ben petit i be lluny. Ja veieu com el procediment qui té sens dubte arrels fisiològiques, biològiques molt profundes, és en Renan, com en Swift, com en tants adolorits, sempre el mateix: empetitir, empetitir les proporcions materials d'allò qui ens inquieta o ens repugna, perquè no sabem o no volem veure-ho amb veritat o amb amor. Què n'ha de fer, Sirius, de tot això? Des del seu gabinet de treball, Renan projecta el seu escepticisme contra Sirius, i arruga amb el seu somriure equivoc la llum de l'astre resplendent, o bé, com qui despenja un bell quadre per tal de posar-hi en son lloc el seu retrat, ell esborra Sirius del cel, imagina son rostre pàl·lid en el lloc de Sirius i des d'allí ens contempla ben petitets.

I bé, Sirius-monsieur Renan, erreu. Sirius, si ets un astre—vull dir si els astrònoms no ens enganyen i no ets un àngel o un déu secundari—pots desentendre't de nosaltres: nosaltres de tu no ens desentendrem. I qui sap de la manera que un dia podrem conquerir-te i utilitzar-te. Astre poblat d'éssers per estranys que fossin a les nostres figures, com podríem, coneixent-nos, no sentir fretura d'amar-nos o destruir-nos? Àngel o déu, si en tu bategués un sensible cor de llum, com fóra possible que et desinteressés de nosaltres un cop ens conegués? com si cap ésser pogués sentir-se realment aliè a cap ésser i no lligat amb ell per aquells llaços d'interès qui comencen en la simple batxilleria i acaben en l'odi o en l'amorosa comprensió. I, a fi de comptes, espill de la faç de monsieur Renan, o déu, o astre, podries desinteressar-te de nosaltres; guanyat a les doctrines indecises de Renan, podries amb menyspreu girar-nos la bellesa de la teva resplendor: una venjança contra la teva indiferència ens romandria; i fóra pensar que per lluny que estiguis, per molt que vulguis desentendre't de nosaltres, no pot fer el més petit de nosaltres un esternut que tu no en siguis materialment i realment sotragat.

Ja ho veiem una vegada més: cap recurs de la misantropia resisteix la ullada serena del seny comú. La misantropia, diem. L'esperit satíric és altra cosa. La misantropia, sempre originada per una desesperació, sols pot conduir-nos, si no ens en prevenim, a la desesperació. Lluny de proposar contra el mal que flagella un ideal de perfecció, es complau, i àdhuc hi sent una perversa joia, a negar aquest ideal. No el satíru. Ell pot ésser un amargat i expressar-se amb indignació o amb doloriment, mai amb desesperació, ni amb perversa joia en constatar el mal. El ver satíric no és mai un misantrop, sinó un filantrop. Més cruel de vegades, mestre, però, i educador a la seva manera; puix el guia la confiança més o menys expressa en un ideal de perfecció, atacarà un home, una societat, àdhuc tota la humanitat d'una època; l'home individual, els homes; mai l'home, amb totes les possibilitats i esperances de grandesa i elevació de la seva natura.

I Swift en aquest llibre, àdhuc creient satisfer la seva passió misantròpica, s'eleva sovint a la vera

sàtira, que flagella vicis socials i costums polítics del seu país, quan exposa idees sobre moral, sobre educació; àdhuc quan Gulliver, fent del seu país el més hipòcrita dels elogis, provoca en llavis del rei gegant la crítica més cruel dels costums i de les institucions. El blasme podrà ésser exagerat, però constitueix una; sàtira veritable, i, per tant, profitosa: un ideal de perfecció la presideix.

La confessió tàcita d'un ideal de perfecció no manca tampoc, en realitat, en la més aspra misantropia àdhuc com ella és més aspra i més cruel, més gran, és l'ideal que afirma. Diríem que, malgrat d'ella, és justament sense voler, misantropia la qui proposa un ideal més exigent de perfecció. Massa exigent, però. D'aquí ve el mal; aquí es fonamenta la mala intenció; en representar microscòpicament descomposta la formosura femenina. Swift afirma, sense voler-ho, una formosura femenina absolutament per-

fecta, i, per tant, inassolible; en colpir els homes d'irremeiable petitesse, projecta damunt d'ells el sol foll ideal d'una grandesa corporal absoluta qui correspongués a una grandesa espiritual absoluta. Mesura les coses del món amb una mesura aliena a la natura de les coses. Però un ideal de perfecció, cap misantropia ni pessimisme pot deixar, almenys tàcitament, de confessar-lo.

I ve't aquí nosaltres qui afirmàvem la predominància de l'element poètic en aquesta obra per damunt del satíric i del misantròpic, contra els crítics i comentadors qui sobre aquests massa insistien, hi hem també insistit llargament. Cal concedir-nos que el nostre propòsit ha estat completament contrari al d'ells. Ells afirmen, nosaltres neguem, l'eficàcia satírica i misantròpica del llibre.

J. FARRAN I MAYORAL

Del llibre Simó Gómez. — Historia d'un pintor del Poble Sec

ELS INTEL·LECTUALS

L'Enric no deixava casi mai d'assistir al cenacle dels intel·lectuals. Allí s'alimentava silenciosament i àvidament el seu esperit. Es segur que anés també al *Ateneo Catalán*, posteriorment anomenat Ateneu Barceloní, tota vegada que n'era soci i que fins arribà a formar part de la Junta Directiva; demès, està ja comprovat que als darrers anys de la vida d'En Simó, ell, l'Enric, el feu entrar també a l'Ateneu en qualitat de soci numerari, ço que implica una devoció per aquesta societat literària. De totes maneres, res se sap de l'ateneisme de l'Enric, i és probable que si se'n sapigués res no s'en podria pas explicar gran cosa, perquè en aquell temps l'activitat intel·lectual de la casa dels savis era escassa. Sembla que aleshores l'Ateneu Barceloní tenia més el caràcter de *casino* que no pas d'Acadèmia i assenyalamment un caràcter polític castellanista; els ateneïstes solien ésser carlins, castel·larins, zorrillistes, possibilistes, sagastins, etc., etc. Sols en ocasió de perdre Espanya les colònies antillanes i oceàniques, l'Ateneu començà a abandonar aquells ideals de cartró i a devenir més notòriament un centre de cultura.

Seria per aquests motius de política castellanista dominant que, trobant-se cohibida entre tresillistes i electorers, la intel·lectualitat barcelonina, ja aleshores netament catalanista, acostumés a reunir-se fora de l'Ateneu. Sabem al menys que les principals tertúlies intel·lectuals es solien trobar en els cafès. Una d'aquestes tertúlies, segurament la de millor qualitat, era la de l'Enric. I diem la de l'Enric, no pas perquè ell la presidís o bé la dominés sinó perquè per nosaltres l'Enric Gómez és el centre històric d'aquella reunió. En realitat, l'Enric Gómez s'ens apareix en aquestes reunions com un element secundari, un home grat a la col·lectivitat però no indispensable, una espècie d'oient. Aquests cenacles diaris del cafè, per més

que siguessin integrats per la flor de la intel·lectualitat barcelonina, patien o fruien del mal del temps un cert xaronisme bulliciós que no havia de plaure gaire a l'apostolat un xic rígid de l'Enric Gómez. Per això, i també perquè segurament no es creia amb empena suficient per actuar en aquelles reunions, l'Enric feia d'oient, no badant boca només que incidentament.

Les reunions en qüestió se tenien diàriament al *Cafè Suïç*, al migdia i a la nit, més completament a la nit. Les persones que en formaven part, demès de l'Enric, eren l'Emili Vilanova i aquell mig literat anomenat Carles Altadill, cèlebre per la seva gauduleria (hi ha anys que om se lleva sense ganes de fer res); de vegades hi anava l'Albert Llanas, íntim amic d'En Simó, qui li feu un bell retrat al llapiç Conté, conservat en la col·lecció de dibuixos del nostre Museu d'Art Modern; també de tant en tant s'hi deixava caure En Pitarra; l'advocat Serraclara, gran amic d'artistes i literats, no hi mancava mai; també hi anava el doctor Santaló, que fou metge dels Gómez; també En Valentí Almirall i el litògraf Aleu; casi mai En Simó Gómez; sobretot, i com aglutinant, En Carles Vidiella, el pianista subtil.

Quan aquest fou contractat com a pianista del *Cafè Nou* (1), tota la tertúlia es trelladà al cafè de l'altra banda de la Rambla; i encara, més endavant, quan la gent començà a escampar-se per l'Aixampli, i en conseqüència molts dels components de la tertúlia es trobaven massa apartats del lloc de reunió, se feu un nou trellat en un cafè situat equidistantment dels tertulians de l'Aixampli i dels de la Barcelona vella, el *Cafè Pelayo*, situat a la Rambla de Canaletes,

(1) El *Cafè Nou* fou l'antecessor, en el mateix lloc, del *Cafè de las Delicias* i de l'actual *Lion d'Or*.

cantonada al carrer de Pelai. Aleshores En Vidiella ja s'havia obert camí i per tant feia temps que havia abandonat els pianos de cafè.

En tots aquests trellats hi hagué les naturals baixes i altes, per manera que els components d'aquesta bella tertúlia quals noms donem, no eren constants: és difícil d'assenyalar quan cessen els uns i entren els altres. Ara, al Cafè Pelai cal afegir als ja indicats En Lluís Domènech i Montaner, molt amic dels Gómez; el poeta Bartrina, íntim de l'Enric i d'En Simó; el crític Ixart, que tenia fama de conquistador involuntari, molt bon moço, quelcom ingenu en coses de l'amor, al qual les dones se disputaven boi creant-li mil conflictes que el desesperaven de la més molieresca manera, segons ens conta el senyor Domènech i Montaner; En Riera i Bertran tampoc hi mancava mai; l'Angel Guimerà, En Martí Folguera, En Picó Campamar, En Sebastià Farnés i l'Alió n'eren també assidus. En Pompeu Gener de tant en tant hi feia una ràpida aparició, els moments precisos per a explicar quelcom de picant o d'ingenios. En Guimerà, que era molt entremaliat i xistós, En Vilanova i l'Ixart sembla que eren els qui habitualment portaven la veu cantant.

En una taula pròxima s'instal·lava una tertúlia més reduïda i decrepita: la d'En Manel Milà i Fontanals i son germà En Pau, En Gaietà Vidal Valenciano, En Balagué i Merino i un tal Brossa, mestre d'obres, els quals se reunien justament al costat del jove cenacle, segons sembla, pel gust d'escoltar la jovenalla, el que deia la nova promoció intel·lectual, el que pensava, sobretot; pel gustàs d'escoltar irreverències, xabacanades, exabruptes i demés frioleres del bon temps del xaronisme. Sembla que, fills d'una generació massa severa i acadèmica, aquells vells venerables experimentaven com un entendiment i una joia juvenils en sentir les manifestacions sorollosament alegres d'aquell floret de joventut; se rescabaven així de la llur joventut massa estudiosa o massa grisa i alhora prenién, encara que passiva, un part personal en la venjança contra l'ensarronada espanyola, venjança que traduïen les exultacions rabelesianes d'aquella colla de minyons ventejats.

Aquests corresponien malament a la tendresa no dissimulada de la venerable tertúlia del costat amb suggestions quelcom irreverentes i sobretot fent el sord a les avances més o menys explícites i somri-sents dels precursors. L'Alió sobretot sembla que era implacable, particularment contra En Vidal i Valenciano, perquè aquest s'obstinava en escriure en castellà. Se'n burlava, al començ, de manera prou dissimulada per a que no entengués la ironia el mateix mestre Milà. Tot sovint anava l'Alió a demanar parer a En Vidal i Valenciano sobre unes suposades creacions poètiques escrites en castellà, carrincloníssimes i plenes d'al·lusions còmiques que sols podien entendre els joves contertulis. En Vidal prenia de bona fe aquest mestratge sarcàstic i sempre donava a l'Alió el seu parer, li feia avinents els errors i defectes. En la taula del costat, entretant, la colla es partia

de riure. A la llarga, aquesta comèdia hauria cansat als comparses de l'Alió si la colla no hagués començat a augmentar les seves impertinències, arribant a mofar-se del mateix Manel Milà a pretext que, essent tan alt i gros, estigués casat amb una dona massa petita. No trobant majors motius de vituperi contra En Milà, fou quan feren córrer, com un penjament, que no anava mai a cal barber perquè la muller l'afeitava a casa. A a fi l'Alió precipità la ruptura en augmentar el cantó còmic de les seves poesies castellanes fins al punt de fer obrir els ulls del pobre Vidal i Valenciano. Fou en ocasió de demanar parer sobre una poesia que començava així:

Vuela, vuela,
Barca, barca.
Vuela, vuela
Sin temor;
Vuela, vuela,
Sí señor.

Des d'aquell moment cessà per a sempre més tot contacte entre els bons vellets de la generació sàvia i rànica i els joves ardits de la generació xarona i revoltada.

Aquest cenacle de l'Enric Gómez era així de brutal: se desfeia amb la mateixa tranquil·litat d'uns vells venerables que d'uns joves insuportables. Quan algun indesitjable intentava freqüentar la tertúlia, de seguida se li paraven els peus amb una cançó popular de taverna que l'Alió havia ensenyat a la colla; aquesta cançó, a una senyal sobrentesa, era entonada a chor i a grans crits a les orelles del l'intrús. Era una cançó qual tonada fa així:

El que siga aiguader
Que no vinga amb nosaltres;
No en volem cap
Que no agafi el gat!

Els habituals del *Cafè Pelayo*, tot i essent bona clientela—perquè aquell cafè era un dels millors—no se'n estranyaven: ja hi estaven fets. L'amo tampoc se n'escandalitzava perquè sabia que aquell bé de Déu d'homes selectes i trempats era el crèdit de la casa i aquells cants baladriers el millor reclam.

Totes les celebritats estrangeres passaven per la tertúlia del *Cafè Nou* o de *Pelayo*. En Zorrilla, En Pereda, En Galdós hi havien fet llargues i continuades estades. La darrera vegada que En Zorrilla hi anà la recorda el senyor Domènec i Montaner, que és qui ens proporciona totes aquestes donades, com quelcom de lamentable. Era a la tornada d'un viatge del *vate* per les Amèriques, viatge que deuria haver sigut poc fructuós, perquè l'home en tornava arnat, revellit, passat de moda, en companyia d'una musa un xic atrocinada. En Pereda sembla que fou, d'entre tots els intel·lectuals forasters, el qui es mantingué més intel·ligent, més digne i més comunicatiu: hi acudí en varies ocasions i cada vegada durant dies seguits. En Pérez Galdós hi feu un trist paper. Ningú

o casi cap dels tertulians sabia qui era ni què dimontri anava a fer en aquell cenacle; el prenen per un sargent o un guàrdia civil vestit de paisà. Açudia cada dia a la taula dels intel·lectuals catalans, s'asseia, feia cigarrets, prenia cafè, escoltava, s'hi fixava enormement i se n'entornava amb el penúltim tertulià, sense haver badat boca. Això ho feu durant tres mesos, dia darrera dia. El bon home havia vingut a Barcelona amb el propòsit de recollir donades per a escriure una novel·la de costums catalanes quina acció havia de passar en el món dels negocis i de la indústria. Al cap de tres mesos d'observar com un condemnat, se va sentir marejat de no entendre-hi res, de trobar Barcelona massa complicada, i va entornar-se'n a Madrid, desistint de la projectada novel·la. La seva estada a Barcelona no fou però del tot infructuosa; en una altra novel·la que després imaginà, *La família de León Roch*, el protagonista, En León Roch, és un valencià que l'autor sempre ha cregut que s'anomenava León Roig.

Aquest cenacle del *Cafè Pelayo* tenia un altre apèndix interessant. Era una petita tertúlia que en arribar els tertulians de l'Enric Gómez al cafè ja es trobava cada nit formada en una taula reconera; la tertúlia dels anticlericals rabiosos, els quals, segons se deia se reunien allí solament per a renegar en comú, com en un rite nocturn. Aquest cenacle el formaven l'arquitecte Gaudí, un altre arquitecte anomenat Oliveras i un senyor Fargas (1). En Gaudí aleshores era debutant en l'arquitectura, però ja era ple de talent i de bones iniciatives, col·laborant en la construcció del Parc de la ciutadella, projectant els bells fanals de la Plaça Reial, etc. Era tan apassionadament anticatòlic, que no vacil·lava gens davant de les més baladreres manifestacions d'anticlericalisme, aturant-se, per exemple, a les portes de les esglésies per a es-

brincar als fidels al crit aleshores molt eloqüent de «Llanuts!». Nostre Senyor el va ben castigar.

En acabar la cerimònia renegaire els contertulians se'n anaven amb la satisfacció del deure complert, excepte En Gaudí qui es quedava uns minuts tot sol, i després s'ajuntava a la tertúlia dels Guimerà, Ixart i Vilanova.

Altra perllongació d'aquesta tertúlia era el que se'n podria dir més propiament cenacle: el sopar mensual que aquests intel·lectuals celebraven en algun restaurant acreditat. A aquests sopars hi solia assistir Mossèn Cinto, acompanyat de Mn. Jaume Collell, qui li feia de *manager*, un manager un xic sever. Mn. Cinto es deixava fer i obeïa com un hipnotitzat els més lleus capricis del seu gerent. A lo millor, el canonge Collell feia una senyal i tots dos eixien de la festa, encara que no sigués del tot acabada, sense que Mossèn Cinto inquirís la raó d'aquella brusca separació d'una companyia que a l'autor dels *Cants Eucarístics* li era ben palesament grata. Així segueix contant-ho el senyor Domènec i Montaner, boi afegint que En Pérez Galdós també assistia a aquests sopars sense badar boca per altra cosa que per a menjar, ni més ni menys que l'Enric Gómez. Però l'Enric escoltava més que l'autor dels *Episodios Nacionales*: escoltava i comprenia; comprenia i assimilava; assimilava i comunicava. A la llarga En Simó, l'etern ausent, copçava quelcom de tota aquesta bullida, quelcom que deuria ésser essencial, perquè, ho repetim, el que és intel·lectualment, En Simó no s'endarreriria. No se'l veia en lloc, però ell estava al corrent de tot; àdhuc hi hauria estat si l'Enric no hagués deixat traspuar res de tot el que assimilava bo i llegint i escoltant. Com diu tan encertadament En Joan Brull, ço que volem repetir en aquest final de capítol, En Simó Gómez era d'una «percepció tan fina, que moltes coses, sense necessitat de saber-les, les presentia».

(1) El pare de la pianista i professora Onia Fargas.

FELIU ELIAS

ELS LLIBRES

ANUARI DE LES BIBLIOTECQUES POPULARS. — *Publicacions de la Mancomunitat de Catalunya.* (Any 1922.)

Ultra l'interès de coneixença de llur organització, aquest report de les Biblioteques Populares, per mitjà del qual s'atansa la cultura al poble, en general, i s'estimula el sentit individual de l'estudi, ofereix el de la lectura dels fragments de memòries de les respectives bibliotecàries, que l'encapçalen, totes elles d'una agudes intel·ligent i d'una simple claredat, molt catalana. En llur lectura poden constatar-se iniciatives ben oportunes a recollir, per tal d'augmentar l'eficàcia de la institució que

funciona sota llur cura. I, especialment, en algunes, hi són anotades observacions sobre la psicologia del llegidor i s'hi comenten anècdotes interessants, d'alta significança.

Tot un mitjà de cultura inicial i progressiva, fornit sota una vigilància femenina: veu's aquí un fet en la normalitat del qual s'hem de veure una superació de les velles possibilitats de la dona catalana; el nodriment així fet — i que ben tost fos generalitzat! — dels esperits dispersos de la terra, i llur desvetllament sota un estatge on l'elegància sobria de les parets i la presència femenina amatent el tornen una mica *llar*, ha d'ésser una de les nostres millors esperances.

CAMPANULES, poesies de J. Es tadella Arnó. R. Tobella, imp.

Un diletant discret de la poesia, la procedència lleidatana del qual, poc rica en aportacions liriques nostrades, en fa més remarcable l'aparició.

El poeta d'avui, no pas deseixit de noses, amb retoricismes envellits i aire flouresc, es dona sovint al fàcil brollar de versos. Oimés, ultra l'envellida morfologia i els castellanismes escaducers, un ambient vague de reminiscències remotes sura damunt la sonoritat de les estrofes. Cap nova adquisició d'estil pròpiament original no enriqueix després d'aquest llibre el nostre patrimoni literari, fecund en grises repeses.

No-gens menys el mateix manteniment del to és dut en aquests poemes amb un gust apreciable, que davalla a vulgaritat en alguna evocació popular, però que en moments de fervor arriba a fondre la seva emotivitat autèntica amb un acurament d'expressió que fa brillar, en àgils reeixides, el raig dels versos amb notables fulgors de poesia.

Aquesta darrera virtut i les circumstàncies de sa aparició, fan que el llibre del senyor Estadella tingui, àdhuc als ulls exigents, algun colorit en la policromia del nostre actual panorama líric.

VIDES D'HOMES IL·LUSTRES,
de Corneli Nepos, trad. de Manuel de Montoliu. (Fundació Bernat Metge.)

L'eficàcia exemplar de l'anècdota, sovint demanada en lliçó catalana, ens és recordada avui amb el segon volum de la Fundació Bernat Metge. Aquest recull de biografies (on l'autor hi és, potser, més fidel a l'home que als fets), força divulgat, més o menys barroerament, en llengües modernes, no tenia, per molts, tant interès de coneixença inicial com el volum anterior, que requeria un difícil i assolit mestratge.

La fàcil resolució de Corneli ha permès a En Montoliu ésser més fidel a la puritat del nostre verb, sobre tot en la sintaxi, i fer de la traducció un veritable model de prosa catalana moderna, sense cenyir-se tant a l'original, tot i no haver-hi el perill d'interpretacions a sortejar.

La segona fita en aquesta sèrie d'aportacions clàssiques manté en general la sèrieta d'acompliment que, anunciada en general, en aquest cas era d'esperar. Si una cura exigent supleix, com promet fer-ho, la manca de prestígitos suficients a la totalitat del treball, la fundació podrà envanir-se del major èxit dintre les minimes possibilitats.

FLOREN, del Marquès de Camps.—
Oliva de Vilanova, imp.

Perdonant a l'autor la carència de la condició innata de literat professional, possiblement essencial, el Marquès de Camps és un cas excepcional en la nostra prosa. Un cas d'esforç conscient i continuat que representa un nou títol de noblesa espiritual, i una superació sostinguda a cada nova obra. Això darrer, especialment, obliga al crític a valorar amb atenció cada nova producció d'aquest patrici.

Amb les condicions d'aptitud literària del Marquès de Camps, gairebé no en podria sortir, en el terreny literari, sinó un narrador. L'autor, en efecte, comença per aquest camí,

petjant el volt del seu viure, arribant a la monotonia i a la puerilitat en el motiu per tal de servir aquesta estricta fidelitat a l'ambient. Poc a poc, però, comença a habitar-se a situar una acció dintre la prosa, a abocar-hi un assaig d'esclat sentimental, una evocació viva. Ve un altre llibre, i dintre un argument ric de detall, que passa ivassosament i que ell sol duu l'obra, ja hi és assolida una unitat. Aquest camí de la novel·la, suara trobat, és reprès avui amb *Florén*.

Aquí el triomf de tècnica, en el mestratge ascendent, és ja notable. L'acció està ben estructurada; el seu procés dibuixa una línia harmònica; els elements que la vesteixen tenen la màxima consistència—feta la concessió inicial d'aquests mots—el cas, purament humà, és d'un intens dramatisme interior i emotiu. Però ço més interessant en aquest llibre és l'ambient, la veritable aportació—com hem dit—del Marquès de Camps en les seves obres.

Constitueix, així, aquesta novel·la, un estudi de l'ambient aristocràtic, com ha viscut ben constatat, que per ses autenticitat i novetat ensems dintre el gènere, no podia passar inadvertit.

Dins aquest marc tan suggestiu diu *Florén* tantes coses, que, pobres com som de novel·la, quasi oblidem tota reserva posada a l'entusiasme.

PROSES DE BON SENY, de Jaume Raventós.—Publicacions del Foment de Pietat Catalana.

Tenim a Catalunya l'escàs tresor d'un moralista civil d'alta valor, que per la seva superioritat intel·ligent i la riquesa de les condicions d'escriptor, és alhora al·ligonador i adoctrinador extens de l'ètica social, i breu punyidor de les tares, amb àgil i tòxica punteria: Ramon Rucabado.

La vulgarització amable i popular d'això mateix, com expressió del sentit comú, de l'aplicació a una anècdota viva, amb una ironia fàcil al tast i una adaptació ran mateix del lector—pagès o menestral—és renovada avui amb la segona edició de les *Proses de bon seny*, d'aquest apòstol simple i humil, En Jaume Raventós qui mereixé l'encoratjament del qui en el més alt ordre espiritual fou Pare i nodridor de Catalunya.

Contra l'equivoc, tot seguit diluït en les consciències massa senzilles i poc àgils, per a una auto-suggestió de rèplica, el remei que el Foment de Pietat Catalana ofereix avui divulgat pot ésser transcendent. Hi ha, oïmes, el precedent de l'èxit en el camí que ara de nou s'ofrena. Obra petita setmanal, quants fulls de lliçons de bon seny no formen avui aquest llibre! Adhuc descomptant,

doncs, tota altra ensenyança, veu's aquí un bell al·ligonament de la persistència humil en el treball, norma de caràcter.

O. S.

CAL ESMENTAR

La publicació, per la casa Félix Alcan, de París, de la traducció francesa de *La Vida Austera*, de Pere Corominas, deguda a la ploma de M. Charles Romeu.

Del pròleg que M. Charles Romeu ha posat a la seva acuradíssima traducció, ens plau reproduir els següents i significatius paràgrafs:

«Lorsque me fut faite l'offre, aussi flatteuse qu'inattendue, de traduire en notre langue *La Vida Austera*, de Pierre Corominas, j'hésitai longtemps devant une tâche aussi délicate.

«Le catalan est une langue riche, énergique, ferme comme l'acier, qui s'exprime parfois avec charme, mais toujours avec force, et moins susceptible que toute autre d'être fidèlement *translatée* sans altération ni déformation dans un idiome étranger. Or, toute traduction doit consister, non dans une interprétation ou une adaptation, mais dans la *reproduction* de l'œuvre originale qui doit transparaître, sous sa nouvelle enveloppe, comme une maquette de sculpteur qui se révélerait à nos yeux, à travers une gaze légère.

«Quand, pour les besoins de l'exécution, une œuvre musicale est transportée, la phrase primitive se déroule, dans sa tonalité nouvelle, avec le même dessin, rythme et mouvement, mais avec une sonorité, une intensité, un caractère tout autres. Il en est de même lorsqu'on l'entend exécuter sur un instrument autre que celui pour lequel elle a été écrite: vous y reconnaissez bien le thème et la mélodie, mais comme atténués, sinon altérés, dans leur coloris, leur portée et leur signification.

«Je ne me dissimulais donc pas les difficultés que j'aurais à surmonter dans mon audacieuse tentative, qu'une double excuse peut, jusqu'à un certain point, justifier. C'est d'abord mon admiration profonde pour cette langue sonore que Pierre Corominas manie toujours avec une virtuosité exquise et souvent avec un lyrisme débordant. C'est ensuite ce que je pourrais appeler une sorte de tendance familiale qui m'a porté vers l'étude de la belle littérature catalane, dont l'essor, durant ces dernières années, s'est manifesté si puissant et si fécond qu'il justifie pleinement le nom de *Renaissance* par lequel on le désigne.»

Hom comprendrà més bé tot l'abast d'aquestes últimes paraules si es té present que M. Charles Romeu, que ha exercit durant anys el càrrec de Veguer de la Vall d'Andorra, és

nebot de monsenyor J. Tolrà de Bordas, l'erudit comentador i traductor dels dos poemes verdaguerians, l'*Atlàntida* i *Canigó*.

—*Les figures del pessebre*, per Joan Llongueras. En diriem un bell llibre si el bilingüisme no l'industrialitzés una mica.

—*Quadrets i diàlegs catequístics*, per Mn. Josep M. Viadiu.

—Els estudis de sintaxi catalana, per E. Par.

—«*La Unidad Nacional*» i el separatisme, conferència d'En Joan Vallès i Pujals, en la qual amb gran sinceritat és dit: «Admès que Catalunya és una nació, s'ha d'arribar, si és precis, fins a les darreres conseqüències.»

—El follet «Orientacions a la joventut d'esquerra catalana» (Public. de l'Editorial de l'E. C.), on la joventut i rica espiritualitat d'En J. M. Pou Sabater renova la seva generositat cordial.

—La publicació de la conferència «La cançó popular catalana», de Mn. Francesc Baldelló, que fa eloqüentment entenedor al poble el seu tresor musical-literari, per virtut de l'humil fervor amb què està escrita.

—La conferència de R. Rucabado *El Sindicat i el Casino*, editada per «Acció Popular», la bella síntesi del sentit humà de la qual és en aquestes paraules finals que s'adiuen amb el sentit de restauració de valors eternes que arreu del món prediquen els millors:

«El límit de l'obra social d'un centre ha d'ésser que, dins, els socis s'hi trobin admirablement, però una mica menys a gust que a casa seva.»

—*Têtes et Fantômes*, per André Germain. Llibre d'intenció crítica de les coses de l'esperit a França, en el qual endevinem, però, el gust de les lletres angleses, i la llibertat de judici dels homes de professió intel·lectual d'Anglaterra.

Així mateix aquest llibre ens porta el to viu dels judicis sense impolitesa, però també sense hipocresies porugues, al costat del qual la personalitat del comentari a casa nostra que avui ens esvera sembla decididament provinciana o si voleu modestament regionalista.

—La publicació de les obres completes d'Alfred Oriani per la casa Licinio Cappelli, de Bolònia, segons el següent pla de distribució:

1. *Memorie inutili* (2 vol.), amb un prefaci d'A. Albertazzi, L. 20.

2. *Al di là* (2 vol.), amb un prefaci d'A. Panzini, L. 20.

3. *Gramigne*, amb un prefaci de T. Monicelli, L. 6.

4. *Quartetto*, amb un prefaci de S. Benco, L. 12.

5. *No*, amb un prefaci d'E. Cecchi, L. 12.

6. *Monotonie*, amb un prefaci de Floriano del Secolo, L. 6.

7. *Fino a Dogali*, amb un prefaci de L. Federzoni, L. 11.

8. *Il Nemico* (2 vol.), amb un prefaci de G. Rocca, L. 20.

9. *Matrimonio*, amb un prefaci d'A. Oviglio, L. 11.

10. *Disfatta*, amb un prefaci d'A. Anile, L. 12.

11. *Lotta politica in Italia* (3 vol.), amb un prefaci de G. Gentile, L. 36.

12. *Gelosia*, amb un prefaci de V. Brocchi, L. 8.

13. *Vortice*, amb un prefaci de F. de Roberto, L. 7.

14. *Olocausto*, amb un prefaci de S. di Giacomo, L. 7.

15. *Ombra d'occaso*, amb un prefaci de M. Missiroli, L. 10.

16. *Bicicletta*, amb un prefaci de G. Papini, L. 9.

17. *Oro, incenso, mirra*, amb un prefaci d'U. Ojetti, L. 10.

18. *Rivolta ideale*, amb un prefaci de B. Mussolini, L. 12.

19. *Fuochi di bivacco*, amb un prefaci de Morello, L. 10.

20. *Punte seche*, amb un prefaci de Bergamini, L. 10.

21. *Teatro* (2 vol.), amb un prefaci d'A. Tilgher, L. 20.

22. *Si*, amb un prefaci d'A. Valori, L. 8.

Seguirà la publicació de l'*Epistolario* recollit i ordenat per Ugo Oriani i Mario Missiroli.

—Els darrers llibres editats per la casa L. Cappelli, de Bolònia i que ens han estat oferts: *Quando amò donna Maria*, novel·les de Gertrudis Ali-Maccaroni; *La Coscienza di Zeno*, per Italo Svevo; i *La selva che cammina*, per Luciano Darklung.

—L'antologia de poemes de Robert Frost, darrerament publicada a New-York.

—L'edició de *Les Cançons del Poble*, de N. Antonin Perbosc, poema escrit amb motiu del primer aplec de la Corala Deodat de Severac i ara divulgat per les edicions de la *Revista Musicale Occitana*.

—La utilitat—encara que en reduïm els límits a una estricta documentació—de tenir present el llibre *El teatre exemplar*, de l'escriptor anglès Harley Grauville Barker, ara que torna a parlar-se amb insistència de Teatre Municipal, d'Arxiu del Teatre, etc.

—*Popolo e canti nella Sicilia d'oggi* per Giuseppe Cocchiara, llibre d'interessant documentació per a tots aquells que s'apliquen a estudis folklòrics i estimen l'ànima popular sense parlar massa del poble.

—El primer volum de la sèrie de *Jugements*, d'Henri Massis.

—*Plutarque a menti*, llibre de Jean de Pierrefeu que ha mogut molt soroll sota l'epígraf: *La sèverité envers les grands hommes est la marque des peuples forts*, amb què judica els homes i els fets de la gran guerra.

—El llibret *Pensées sauvages*, signat per Augusta Amiel-Lapeyre, del qual a l'atzar traduí:

«Resar, és deixar la terra.»

«Les reivindicacions femenines guanyarien molt si les presentava l'home. Aquest perdria part de sa tirania i la dona servaria tot el seu encís.»

«Els nostres peus toquen la terra; el nostre esguard mira enlaira: veu's aquí ben bé la nostra natura.»

«El pensament i la rima: paraules justes cantades sovint per una veu falsa.»

«La mesquinesa és la miopia de l'esperit.»

—*Œuvres et maîtres*, per P.-M. Masson. Remarquem la seguretat ben nodrida de la crítica que integra aquest llibre. Remarquem també el bon gust selecte d'estudis com el que s'hi fa de l'obra poètica d'August Angellier. I remarquem encara el pròleg, ple de seny, de Paul Hazard.

—*Les dates et les œuvres*, per René Ghil. —Embull de temes i de suggeriments del simbolisme. Dèria confusional de la poesia nomenada científica. Seguretat de la glòria de Mallarmé.

—*Alla ricerca della personalità*, estudis de crítica literària per Luigi Tonelli.

—Contradint totes les trifulques i penalitats, la sobirania lúcida de la intel·ligència del poble alemany, comprobable, en l'ordre literari, per exemple, fullejant qualsevulla bibliografia que en l'any 1922 tot sol ens ofereix la notícia de reedicions de les obres completes de Keller, Hölderlin, Meyer, Hoffmann, Goethe, Brentano, Kant, Hermann, Lilien-cron, Chamisso, Zahn, Eichendorff, Heine, Herder, Storm, Uhland, Mörike, Reuter, etc., sense comptar tota la nova activitat dels literats i dels historiadors de la literatura.

—*Poesia e non poesia*, notes sobre literatura europea del segle XIX, per B. Croce.

—Aquestes paraules, que trobem en l'advertiment preliminar d'un recull de poesies de Lucien Fabre, publicat sota el títol *Vanikoro*, per la N. R. F. i que voldriem ben divulgades a Catalunya:

«Que si, par ailleurs, on accusait quelques-uns de ces vers de paraître d'abord obscurs, on n'aurait pas pensé que l'auteur demeure indifférent à un tel reproche. Il est vrai qu'il croit savoir par expérience que cette obscurité n'est qu'apparente et ne résiste pas à l'attention. En tous cas, il demande qu'on n'y voie pas l'effet d'une négligence, mais celui d'une sorte de pudeur intellectuelle et d'un goût très impérieux de la concision, car il respecte trop son lecteur pour ne pas lui soumettre une œuvre qu'il ne jugerait cohérente et achevée.»

LES REVISTES

PASCAL

Ens diu un amic:—L'admiro, però el sento lluny de mi. No sabria parlar-ne.

Un altre amic ha escrit que és bo de llegir Pascal amb la finestra de la cambra oberta a la quotidiana alegria del món!

Maurice Barrès ha publicat un llibre commemoratiu sota el títol *L'angoisse de Pascal*, en el qual reproduceix una conferència donada l'any 1909. Promet dos estudis més: *La tentation de Blaise Pascal* i *Le Pauvre de M. Pascal*.

Creiem oportú, per comprendre aquestes coses i per associar-nos discretament al centenari de la naixença de l'autor dels inquietants *Pensaments*, reproduir els paràgrafs amb els quals Barrès clou la referida conferència:

«En suivant, à travers les paroisses et selon les indications de son almanach, tous les exercices de dévotion, Pascal refaisait les gestes automatiques, pour mieux laisser les rêves remonter à la surface de sa conscience. Il s'enivrait dans cet abîme de monotonie. C'est ici qu'il faudrait commenter son sublime «abêtissez-vous», puissante idée exprimée par un trait d'humour et d'exagération pittoresque.

Puis, il rentrait chez lui pour soigner le pauvre qu'il y avait installé. On a raison de l'en admirer; mais, dans les soins qu'il lui donnait, il a montré moins d'héroïsme que le jour où, pour devenir le frère de cet humble, il s'est éloigné du *Dieu des philosophes et des savants*».

CAMBO

No és lícit judicar una vida encara donada a totes les possibilitats humanes.

Serà just valorar l'obra de l'home quan es despulli de tota anècdota.

Els qui hagin de valorar podran retreure-li — com podran retreure a tots els que hi caiguessin — les fadigues personals i la manca d'exemplaritat fins a la fi i per damunt de tot.

Després de valorar justament, podrà parlar-se de judicar. Mentrestant, nosaltres treballem creient que Catalunya s'ha de salvar per l'esforç de cada un.

PIERRE LOTI

El desencís de la natura és el càstig de l'obra dels homes epidèmics i sensuals a la manera de Loti, els quals serveixen dels seus viatges fotogràfics personals amb trajo d'època

o de localitat, però que no tenen la gosadia de *crear una mentida*, com feia Chateaubriand, per exemple.

CESAR A. TORRAS

Sabia tots els panorames de Catalunya. Ens havia fet estimar, tan com ell els estimava, tots els indrets de Catalunya.

Excursionista infadigable, ara reposa. Reposar perquè és mort. I perquè l'eternitat li serà la coneixença absoluta de la intimitat profunda de la terra catalana, guardadora de les seves despulles.

PER L'HOMENATGE A BALDIRI REXACH

LES FONTS DE LA SEVA OBRA I LA PEDAGOGIA PORT-ROYALISTA

Avui celebra Catalunya l'homenatge a mossèn Baldiri Rexach. Ve't ací un nom fa pocs anys ignorat de gairebé tothom i que ara, amb tota justícia, comença ja d'ésser popular entre el vulgus literari. Caldria, però, que aquest homenatge i aquesta popularitat no fossin massa lírics, caldria que hom valoritzés críticament les *Instruccions per l'ensenyança de minyons*, estudiant-les no com una producció esporàdica — tot i que esporàdiques fossin a la Catalunya del seixents — sinó dins el corrent general de les idees pedagògiques.

A aquest estudi jo voldria dur-hi avui la contribució modesta d'unes notes.

Mossèn Baldiri Rexach era un entusiasta de la llengua i de la cultura franceses. Seria curiós de poder esbrinar quin llibre o quina amistat va captivar-lo en el Seminari de Girona o en la retreta solitud de Sant Martí d'Ollers. El fet és que les seves *Instruccions* són el fruit de la seva llarga experiència en el Magisteri parroquial, de la seva amor a la llengua i al poble de Catalunya i de la llarga meditació d'un llibre que, editat per primera vegada a París l'any 1726, encara hi era reeditat en 1884, vull dir el *Traité des études ou de la manière d'étudier et d'enseigner les belles lettres*, de Charles Rollin.

Les «petites écoles» de Port-Royal, fundades per Duvergier de Hauranne, malgrat llur poc nombre i llur escassa durada (1637-1661) tingueren una intensa i duradora eficàcia pels escrits de llurs deixebles, directes i indirectes: Arnauld, Lancelot, Pascal, Lafontaine, Nicole, Coustel, Rollin, etc. L'amor al noi, formulada per primer cop en llurs obres pedagògiques, i el convenciment que la natura humana és dolenta del tot i

que cal reformar-la amb una educació moral i religiosa, dugué els port-royalistes: d'una banda, a una restringida disciplina, imposada pel contacte personal i constant del mestre en una classe poc nombrosa, i d'altra banda, a un concepte del contingut i del mètode d'educació, molt superior del que llavors dominava. Enunciar el principi que cal obligar els minyons d'estudiar només allò que poden comprendre, i per tant que llur educació ha de començar en llengua materna i no en llengua llatina (cosa per la qual quatre segles abans ja havia propugnat el nostre Ramon Lull). Desterraren el mètode alfabètic per ensenyar de llegir i n'inventaren un de fònic. En dominar la llengua pròpia, mitjançant traduccions familiaritzaren el noi amb la literatura clàssica. El llatí l'ensenyaren, en començar, per un mínim de gramàtica i per traduccions, després per la lectura de fragments clàssics triats. L'ensenyament moral es derivava del tema literari, no de la predicació. Així com els jesuïtes havien fet un gran pas, substituïnt amb l'estímul de l'emulació la terror dels càstigs, els port-royalistes anaren més lluny superant l'emulació, esca de rivalitats, amb el sentiment del deure i de l'interès per part del noi i l'afecte i el zel per part del mestre. Afavoriren molt l'estudi de les matemàtiques, però tant aquestes com la literatura i la història, per la valor de llur contingut i sols en quant servien a la formació del caràcter. Tractaven que el domini dels coneixements fos adquirit de la manera més atractiva possible, accentuant-ne el contingut més que la forma, construint sobre la comprensió més que sobre la memòria i fent dels sentits un ús molt més gran del que fins llavors hom n'havia fet. Aquestes característiques que Monroe atribueix a la pedagogia de Port-Royal, són raonades per Rollin en el *Traité des études*.

Les qüestions teòriques i generals que en l'obra de Mn. Rexach constitueixen el primer capítol «De l'educació dels minyons», especialment la darrera part on tracta «de l'educació respecte dels mestres», són tretes de Mr. Rollin, introïuint-hi, però, aspectes i punts de vista nous. Per exemple, tot el que hi diu el nostre autor sobre l'obligació que tenen de fomentar les escoles «els pares de república», o sigui els governants, és ben seu, com ho són també els capítols segon i tercer, «De la utilitat i noblesa de l'ensenyar» i «Mitjans per descansar els mestres de minyons amb utilitat dels seus deixebles», reflexe de la realitat de l'escola rural catalana del seu temps, unitària i parroquial.

Tres són per Mn. Rexach, d'acord amb els port-royalistes, els fins de l'educació: instruir en els coneixements útils, formar els costums, estudiar i practicar la religió.

En ordre als coneixements, mossèn Rexach dona regles per a l'ensenyament de la lectura i l'escriptura a base de la llengua materna, sota un caire elemental i pràctic, posant models de lletra i fins una recepta de fer tinta (capítols 4, 5 i 6). No cal dir que d'això no n'hi ha res en el llibre de Rollin. En canvi, torna a apropar-s'hi en el capítol quinze, «De la sciència de las lenguas». La llengua materna catalana hi és tractada d'una manera semblant que per Rollin la llengua materna francesa; de les dues llengües clàssiques només la llatina vol ensenyar Mn. Rexach, mentre que Rollin parla també del grec, i el seu mètode deriva del nostre encara més que dels consells del francès, de la llarga experiència pròpia. Pel diferent nivell cultural i internacional de la llengua materna, Mn. Rexach preconitza ço que no fa Rollin, l'estudi de les estrangeres, particularment espanyola, francesa i italiana. En canvi, dels altres estudis — eloqüència, poesia, història i filosofia (en l'ample sentit que llavors era concebuda), que tracta Rollin d'una manera extensa, només en diu algunes paraules Mn. Rexach.

El capítol adreçat a les pràctiques i ensenyaments religiosos, que és el setè, sota el títol «Dels costums dels minyons» no és independent de l'obra de Rollin, però deriva, d'una manera més directa, de dues obres, que Rexach esmenta, molt difoses en aquell temps: el *Catón christiano* i aquell «precios llibre» l'*Exercici del Christià*, de Mn. Ullastres.

El que es refereix a l'educació moral, formació dels costums i del caràcter, ve comprès en els capítols 8 i 14. La base d'aquesta educació la cerca Mn. Rexach en la saviesa popular i l'exemple dels clàssics. El capítol vuitè, «en què es posen algunes sentències polítiques i morals», és un conjunt d'aforismes, en gran part dites populars i molts potser formulats per Mn. Rexach mateix: regles d'ètica i d'urbanitat, amb les quals quí sap si pretenia d'arreconar els *Amonestaments* de fra Anselm Turmeda. El capítol novè és una breu i curiosíssima «Insinuació de la vida y màximes dels antichs philosophs», tret potser del llibre de Jean Heuzet, que ell recomana com a text de llatí i que avui encara és reimpressa, *Selectæ et profanis scriptoribus historiae* (París, 1727). Un altre capítol, el dotzè, abreujat de Mr. Rollin, el que Mn. Rexach confessa, tracta «De la glòria i grandesa verdadera que deuen aspirar los minyons». Altres matèries li inspira a Mn. Rexach el seu coneixement directe de la noble-

sa i de la pagesia de Catalunya: són el capítol onzè, «Dels fills de nobles de sanch», i el tretzè, «De l'apreci y honor que los minyons estudiants deuen fer dels pagesos y de sos fills». Demés, en el capítol desè, que podríem considerar com una transició entre la part religiosa i la part moral del seu llibre, tracta Mn. Rexach «De l'elecció d'estat que deuen pendrer los minyons», emparant-se del *Manuale sacerdotum* d'Antoni Arbiol, els dels *Instrumentis de bones obres*, de Sant Benet, i de la seva pròpia experiència.

Ve't ací, sintèticament resumides, les fonts de l'obra de Mn. Rexach; vull dir les obres que molt directament aprofita; moltes d'altres n'esmenta i en judica, però això que podríem dir-ne la «llibreria de Mn. Rexach» és un tema per tractar més llargament i en altre lloc. De totes les fonts literàries, cap de tan important com el *Traité*, de Mr. Rollin, dins les *Instruccions*, de Mn. Rexach, que així, inconscientment potser, representa una reacció post-royalista en aquells anys del segle XVIII, quan l'ensenyament a la nostra terra era gairebé tot en mans de la Companyia de Jesús i del seu *Ratio studiorum*, recordem només el Col·legi de Cordellos i l'hegemonia assolida dins la Universitat de Cervera.

El llibre de Rollin i el de Mn. Rexach tenen, però, una diferència essencial: aquell s'adreça als Col·legis incorporats a la Universitat de París, on es formen els fills de la gent d'espasa i de toga destinats molts d'ells a intervenir el govern de la monarquia de Versalles; aquest visa, més que res, la humil escola rural de Catalunya, freqüentada pels fills dels propietaris i dels pagesos. Demés, Rollin escriu un mètode, Rexach un mètode i un text; Rollin parla amb prou feines de l'ensenyament primari. Rexach és d'aquest del que s'ocupa preferentment. Així, doncs, l'obra del nostre no és ni podia ésser una senzilla adaptació del *Traité des études*, i aquí rau el doble mèrit de Mn. Baldri Rexach: com a introductor de nous mètodes que s'obrien camí en el camp de la pedagogia i com a autor d'una obra ben catalanesca.

LL. NICOLAU D'OLWER
(De *La Publicitat* del 1.er de juliol, diada de l'Homenatge.)

CATALANITAT

Mentre la persecució depura el nostre patriotisme, no hem d'oblidar-ne la perpetuació més enllà de nosaltres.

Articles com el de J. Sacs, que reproduïm de *La Publicitat*, constitueixen un vot de qualitat a favor de les obres que han d'assegurar l'eficàcia de la unió de patriotes molt més que les fundacions de nous casinets polítics de districte.

«En mig de la bullida intel·lectual, financiera, social, política i altres de l'època actual; en mig d'aquesta fecunditat i en mig dels anhels frenetosos d'una més gran fertilitat de totes les activitats catalanes, una taca d'esterilitat va estenent-se i va malmetent la majoria d'aquelles valors positives. Avui sembla una taqueta imperceptible, negligible, encara que en realitat sigui ja massa difosa, enormement arrelada i expansiva.

Aquesta esterilitat no és pas una esterilitat figurada, una imatge literària, sinó que és una esterilitat real i material, una eixorquia essencial i primordial, una depauperació demogràfica, una crisi de catalans, un enxiquiment de la Pàtria.

El doctor Puig i Sais, que fou el primer i més autoritzat denunciador del mal, ho va especificar amb donades irrecusables, espadardorament evidents. El mal és gros. A hores d'ara, malgrat que no transcendeixi, la xacra és greu, d'arrels profundes i molt difícil de guarir, si tots els catalans no hi posem el remei que sols nosaltres podem aplicar-hi. Avui dia la Catalunya estricta, ultra ésser un dels pobles de menor densitat demogràfica, i, el que és més greu, Catalunya és un dels pobles de menor densitat demogràfica, i, el que és més greu, Catalunya és un dels pobles de menor natalitat, de natalitat cada dia decreixent. Un poble geogràficament petit no és, però, un poble necessàriament inútil. Altres pobles geogràficament tan petits com el nostre esdevingueren grans en tots conceptes, lliures i respectats per virtut de la multiplicació dels ciutadans.

La nostra gent no vol mals de cap. Els homes i les dones volen fruir massa egoïstament de la vida animal, fruir golidament tot l'artifici de la vida moderna; no senten aquest indefinible i humaníssim lligam entre el present i l'esdevenidor, lligam dolçament sensible als pobles grans i sans. Així mateix, els catalans deixen de sentir el més primari lligam entre els propis contemporanis. I és per això que els catalans atzarosament vinguts a la vida s'armen els uns contra els altres i s'assassinen mútuament, com repudiant fins aquest atzar vital, empesos pel destí de degeneració que no poden resistir. És el mateix destí, la mateixa llei biològica que fa viure i créixer els altres pobles, però destí i llei invertidament aplicats a Catalunya.

Es parla molt de patriotisme, però més aviat amb sensibilitat d'esportman que no pas d'home; es parla de catalanisme per guanyar al team castellà, i per a després jeure i oblidar. De la vida en volem tenir solament el concepte fartaner: guanyar força diner per gastar-lo egoïstament — tot el més en companyia

de la muller o de l'amistança, exclouint els fills, avorrint els fills. Els catalans d'avui dia no senten la paternitat, que és la raó més sublim de la vida i déu de delectances infinites. Els catalans es venen totes aquestes valors immenses pel plat de lletilles podrides de la baixa sensualitat.

Sense catalans no hi haurà Catalunya. L'activitat necessària a aquest per naturalesa fructuós recó de Mediterrani mancarà aviat de braços i d'intel·ligències, i si la fretura de produir és, com de naturalesa deu ésser, superior a la fretura de baixa sensualitat, aleshores aquesta manca de braços i d'intel·ligències catalans serà a la curta o a la llarga suplerta per una aportació d'altres homes vinguts d'altres terres; quan aquesta saturació de metes fos prou gran, el catalanisme desapareixeria, Catalunya redevindria província per mai més sentir-se dignament ella mateixa.

Avui mateix ja manquem d'homes per prendre el govern de casa nostra. Per subsistir i desenrotllar-se, una nació necessita sobreiximent de ciutadans, sobreproducció, excés, plèthora arreu. Sols així s'estableix la lluita per la vida, l'estímul i l'emulació que perfeccionen i enforteixen en l'interior de la nació; sols així es pot vessar el poble pel defora les fronteres i establir arreu del món factories espirituals i econòmiques que reforcin, renovin i magnifiquin la Pàtria; sols així es poden formar exèrcits que defensin les fronteres i assegurin l'esdevenidor.

Sense un excés de catalans no farem res. Sense escriure de natalitat estem perduts; serà en va que ens donin o que ens prenguem el govern de Catalunya. La invasió pacífica o la invasió violenta serà després igualment irresistible. Serem esborrats de la Història.

Aquesta desamor envers els fills, aquesta insensibilitat respecte la família, és oimés quelcom de compromedor per a la nostra reputació de poble sensible, és un símptoma esgarriat de decadència i significa la supeditació de l'artificial al natural; la hiperestèsia per la captació de l'accessori i alhora la més bàrbara insensibilitat per les essències; el cinema devorant els clàssics, la bagassa escanyant en germe els herois i els savis. A un poble li calen molts milers d'homes comuns per produir un savi o un heroi.

Estem perduts si no sabem reaccionar, si no ens encarem seriosament amb el paorós problema de la nostra esterilitat, exagerant sense fatiga la nostra alarma.

A la premsa, en totes les ocasions que l'art literari hi vingui bé, en

religió, en la família, en els cenacles i arreu arreu de la nostra vida havem de mantenir aquest terror a l'esgotament de la raça, aquest estroncament que ja s'ha iniciat de manera tan greu. S'ha de tractar constantment aquest problema, ni més ni menys que el problema obrer. Aquests dos han d'ésser els problemes cabdals del catalanisme. Desentendre-se'n o bé negligir-los seria omisió tan temerària com la de negligir l'avituallament d'un exèrcit en campanya defensiva.

El doctor Puig i Sais, per al qual mai tindrem prou veneració, hauria d'ésser estimulat per obrar capdaverament i constantment en aquesta creuada d'essencial catalanització.—J. SACS.

CAL ESMENTAR

L'aparició de la revista anglesa *The Adelphi*, editada per J. Middleton Murry, l'excel·lent antic crític de *The Athenaeum*, un dels joves escriptors més interessants d'Anglaterra.

Heu's aquí com acaba la presència de la seva revista:

«Quan algú senti profundament alguna cosa — que no siguin qüestions polítiques, perquè les tribunes per aquesta mena de discussions són abundants, — quan algú estigui convençut de la importància d'alguna cosa, llavors — i no abans que llavors — ha d'escriure a *The Adelphi*. Ja sia un article de 1,500-3,000 paraules, o una nota de 50-500 paraules. Tant se val l'assumpte, o que l'ocasió sembli trivial; mentre senti la qüestió profundament i procuri comunicar la realitat del seu sentiment en les seves paraules, serà acollit cordialment. Si alguna imbecilitat dita en qualsevol diari l'exaspera, si la vista de qualsevol espectacle de carrer l'excita, si alguna lectura en un llibre oblidat o inconnegut l'encoratja i estimula, si troba algun fet interessant i de valor, llavors ha d'escriure una nota. Si *The Adelphi* mateix l'ensopeix, si necessita contradir o contestar un dels seus col·laboradors, que escrigui una carta. Només publicarem allò que creguem important; però tot el que publicuem serà pagat.

Finalment, procurarem descobrir una novel·la curta realment bona, cada mes. Publicarem els poemes que ens semblin tan interessants com una novel·la curta.»

Aquest és el bell programa que es proposa realitzar aquest home del qual Bernard Shaw ha dit que era «un periodista jove, enèrgic, que ha arribat a convèncer un capitalista que donés prou diner per a editar

una revista». Solament aquesta virtut ja el faria admirable. Però, a més, la qualitat del primer número de *The Adelphi* el fa acreedor a les més sòlides esperances.

—El dinar del P. E. N. Club a Londres, on reunits en franca germanor s'han aplegat gent de professió literària de tot arreu del món. Catalunya hi era reconeguda amplament, sense restriccions de cap mena. Tant de boles paraules de Galsworthy pronunciades en el sopar puguin ésser coronades per una realitat pròxima, i l'amistat de totes les gents de lletres — almenys elles — sia un fet.

—L'aldarull (confessem que ha mancat una nota espiritual ben definida) mogut per les revistes i les fulles literàries franceses al voltant del tema *Publicitat i literatura*.

Tot això lliga bé amb la barroera empençada de premiar la pitjor novel·la de l'any, per exemple.

—Que tant com ens fou plaent el comentari de Kalidas Nag a les obres i a la personalitat de Tagore, ens fou desplaent que la versió de les conferències fos, amparada per centres d'alta cultura de Barcelona, la castellana. Altrament és prou nodrit l'estol dels nostres intel·lectuals i estudiosos que coneixen l'anglès per a justificar el cas omís que podia fer-se del provincialisme espanyol de la traducció.

—Que gràcies al voler dels editors francesos comencarem de veure esmentat el crític i filòsof rus Lleó Chestov.

Convé, doncs, estar preparats contra l'ús que de l'obra d'aquest home interessant (la ideologia del qual havia merescut abans de la divulgació d'ara l'atenció estudiosa dels anglesos i dels alemanys), però que afirma: la vida espiritual, religiosa, no comença sinó allí on es perd el curs dels esdeveniments, i l'home, saltant per damunt del temps, considera les coses des de llur aspecte particular, únic, que és el de l'eternitat.

—En el darrer número de juny de *Le Feu*, un article de Josep-Septimà Pons sobre la poesia popular al Rosselló i el lirisme d'Albert Saisset.

—L'article «Les nouvelles générations de poètes», publicat per Charles Maurras a la *Revue Universelle* (15 juny).

—El darrer quadern de *La vie des lettres et des arts*, amb poemes de Reverdy, Divoire, Dermée, P. Albert-Birot i Nicolàs Beauduin, i estudis interessants sobre el lirisme en la poesia actual i sobre les tendències presents de la novel·la.

—A la *Revue Contemporaine*, la conferència donada per Albert Schneeberger sobre l'evolució de la poesia catalana.

Obres publicades per la SOCIETAT CATALANA D'EDICIONS

1. Alexandre Plana: <i>Les idees polítiques d'en Valenti Almirall</i>	2.50	25. Pompeius Gener: <i>La Dona mediterrània</i> , aplec de llegendes històriques. Volum I.....	4.—
2. Prudenci Bertrana: <i>Proses bàrbares</i> (Agotada)	3.50	26. Pompeius Gener: <i>La Dona mediterrània</i> , aplec de llegendes històriques. Volum II	4.—
3. J. Pous i Pagès: <i>La vida y la mort d'en Jordi Fraginals</i>	4.—	27. Raimond Casellas: <i>Etapas estètiques</i> . Pròleg d'Eugeni d'Ors. Volum I	4.50
4. Manuel de Montoliu: <i>Estudis de Literatura catalana</i> Pròleg de Miquel S. Oliver	3.50	28. Raimond Casellas: <i>Etapas estètiques</i> . Epíleg de Xenius. Volum II	4.50
5. Ramon Turró: <i>Orígens del coneixement</i> . Volum I	3.—	29. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum II	3.50
6. Ramon Turró: <i>Orígens del coneixement</i> . Volum II	3.—	30. Carles Riba: <i>Històries extraordinàries d'Edgar A. Poe</i> , Sèrie II	4.—
7. A. Rovira i Virgili: <i>Història dels moviments nacionalistes</i> . Pròleg de P. Corominas. Primera sèrie	3.50	31. A. Rovira i Virgili: <i>Les valors ideals de la guerra</i>	4.—
8. A. Rovira i Virgili: <i>Història dels moviments nacionalistes</i> . Segona sèrie	3.50	32. Lluís Via Cullita: <i>Poesies</i>	3.50
9. Apeles Mestres: <i>Llibre d'or</i> . Cent cançons populars de diferents països.....	4.—	33. Miquel S. Oliver: <i>Catalunya en temps de la Revolució francesa</i> . Primera sèrie	4.50
10. F. Pi i Margall: <i>La qüestió de Catalunya</i> . (Escruts i discursos.) Pròleg de Rovira i Virgili, amb una biografia de Pi i Margall..	2.50	34. Plàcid Vidal: <i>Infinit</i> . Volum I	3.50
11. Cebrià Montoliu: <i>Walt Witman: L'home i sa tasca</i>	3.50	35. Plàcid Vidal: <i>Infinit</i> . Volum II	3.50
12. Ignasi Ribera i Rovira: <i>Contistes portuguesos</i> . Traducció catalana	3.50	36. Ferran Agulló i Vidal: <i>Marines</i>	4.—
13. Alexandre Plana: <i>Antologia de poemes catalans moderns</i> (agotada)	4.—	37. Joan Pons i Massaveu: <i>Com anàvem dient</i> . ..	4.—
14. A. Rovira i Virgili: <i>La nacionalització de Catalunya</i>	2.—	38. A. Rovira i Virgili: <i>Nacionalisme i Federalisme</i>	4.—
15. A. Rovira i Virgili: <i>Història dels moviments nacionalistes</i> . Tercera i última sèrie	3.50	39. Ferran Agulló i Vidal: <i>De tots temps</i> . Poesies	4.—
16. Alfons Maseras: <i>Contistes francesos</i> . Traducció catalana	3.50	40. Alfons Maseras: <i>Contes a l'atzar</i>	4.—
17. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum I	2.50	41. Joaquim Riera i Bertran: <i>Faules velles</i>	4.—
18. J. M. López-Picó: <i>Poesies</i> (agotada)	3.50	42. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum III.	4.—
19. Carles Riba: <i>Històries extraordinàries d'Edgar A. Poe</i> . Sèrie I	3.50	43. Manuel Marinello: <i>Contes de reis i de prínceps</i>	4.—
20. A. Rovira i Virgili: <i>Debats sobre el catalanisme</i>	3.—	44. J.M. López-Picó: <i>Poesies</i> (1915-1919) (agotada)	4.—
21. Prudenci Bertrana: <i>La lloca de la viuda i altres narracions</i>	3.50	45. Captain Morley: <i>La guerra de les nacions</i> . Volum IV	4.—
22. Alexandre Plana: <i>Sol en el vindar</i> . Poesies.	3.50	46. Alfons Maseras: <i>Interpretacions i motius</i> ..	4.—
23. E. A. Butti: <i>Llucifer</i> . Versió catalana de Joan Fabré i Oliver	3.—	47. Pau Grieria i Cruz: <i>Desferres</i> . Novel·les ..	4.—
24. Carles Soldevila: <i>Plasenteries</i>	3.—	48. Francesc Puig i Alfonso: <i>Curiositats barcelonines</i> . Volum I	4.—
		49. Francesc Puig i Alfonso: <i>Curiositats barcelonines</i> Volum II	4.—
		50. L. Nicolau d'Oliver: <i>Comentaris</i> . (1915-1917).	4.—
		51. Josep Massó Ventós: <i>Totes les cordes</i>	4.—
		52. Francesc Puig i Alfonso: <i>Curiositats barcelonines</i> Volum III	4.—
		53. Josep Massó Ventós: <i>Ideari de l'Amic</i> . Volum I	4.—
		54. Alfons Maseras: <i>El Llibre de les hores Cruentes</i>	4.—

OBRES EN PREPARACIÓ

Perrault (Contes per a infants) Il·lustracions de Torné Esquius
 Del natural... I del meu humor.—Joaquim Ciervo.
 La guerra de les nacions (Vol. V i últim).—Captain Morley.
 Les multituds.—Raimond Casellas
 Els sots feréstecs.—Raimond Casellas.
 El mirall imaginari.—Alexandre Plana
 Ideari de l'Amic (Segon volum) Josep Massó Ventós
 Antologia de poemes portuguesos.—Ignasi Ribera Rovira
 Del país dels tarongers.—Ignasi Ribera Rovira

Diàlegs literaris i altres assaigs de crítica.—Josep Ferran i Mayoral
 Noves faules.—Joaquim Riera i Bertran
 Marines (Segon volum).—Ferran Agulló i Vidal
 Herències (Novel·la).—Maria Domènech de Cañellas
 L'anhel Cantaire (Poesies).—Plàcid Vidal
 Catalunya en temps de la Revolució francesa (Segona sèrie) Miquel S. Oliver
 Història de la pintura catalana fins al segle XVIII (Cinc volums).—Raimond Casellas
 Sepulcres històrico-artístics de Catalunya (Dos volums) Adolf Alegret

:: ADMINISTRACIÓ: Llibreria Puig i Alfonso, Plaça Nova. — VENDA: A totes les Llibreries ::

TALLER DE JOIERIA

Jaume Mercadé

Passeig de Gràcia, 46 - Telèfon 1373 A

LLIBRERIA NACIONAL CATALANA

GALERIES LAIETANES • Gran Via, 613 • Telèfon A 4902

Publicacions de LA REVISTA

Administració, Corts Catalanes, 613

DARRERS LLIBRES PUBLICATS.—CÀNTICS DE MAR, D'AMOR I DE MORT, per F. Soldevila.

TERCER LLIBRE DE POEMES, de J. Millàs Raurell; L'ÀNIMA OBERTA, poesies de F. Sitjà; LA GESTA DELS ESTELS, poesies de J. Salvat-Papasseit; LA JOIA DEL CAMÍ, poesies d'Antoni Closas; L'EMOTIVITAT POPULAR EN EL CANÇONER DE CATALUNYA, per Joan Fornell.

LIRICS MUNDIALS.—POESIES D'A. CHENIER, trad. de Joan Arús, pròleg de Gabriel Alomar.

EN PREMSA.—ENTRE LA CRÍTICA I L'IDEAL (tercer recull de *Moralitats i pretextos*) per J. M. López-Picó.

RECULL D'ARTICLES, de R. Benet; ASSAIGS, de J. M. Capdevila; POESIES, de Joan Badia; TRACTES AMB EL POBLE I ALTRES ASSAIGS, de Tomàs Garcés.

VOLUMS D'ART: Torres García i Manolo Hugué.

EN PREPARACIÓ.—ALTRES LLIBRES: d'Ildefons Suñol, Alexandre Galí, Gabriel Alomar, Joan Crexell, Manuel Reventós, J. Puig i Ferrater, Ramon Reventós, Clementina Arderiu, Francesc Cambó, M. Vidal i Guardiola, Cristòfor de Domènech, Josep Pla, J. M. Junoy, Enric Jordi, J. Estelrich, Carles Soldevila, Ricart Permanyer, Carles Riba, J. Ferran i Mayoral, Dr. J. Bellido, etc.

EN ESTUDI.—ANTOLOGIES POPULARS DE LA REVISTA: Els trobadors catalans, Les cròniques, Els Jocs Florals, Poetes catalans d'avui, etc.

VIATGES, MEMORIES. EPISTOLARIS: Records de Joan Maragall, per Josep Pijoan.

LIRICS MUNDIALS: Leopardi, traducció i proleg de Tomàs Garcés; Rupert Brooke, Goethe.

R. Rucabado: *Els Editors i la llibertat de l'art.*

Josip Aragay: *La pintura moderna catalana, la seva herència i el seu llegat.*

Clementina Arderiu: *Cançons i elegies.*

Josip M. López-Picó: *L'infantament meravellós de Scherazada.*

Miquel Poal Aragall: *Mots plaenís i desplaenís.*

Antoni Rovira Virgili: *El Nacionalisme.*

Joaquim Folch i Torres: *Meditacions sobre l'arquitectura.*

Joan Sacs: *La pintura moderna francesa fins al Cubisme.*

Alexandre Piana i altres: *L'obra d'Isidre Nonell.*

Miquel Ferrà: *Cançó d'ahir.*

Ll. Nicolau d'Oliver: *Literatura catalana. Perspectiva general.*

Enric Jordi: *Les doctrines de George Sorel.*

J. M. López-Picó: *Moralitats i pretextos.*

J. Ferran Mayoral: *La renovació del Teatre.*

E. Duran Reynals: *Quatre Històries.*

Josip M. de Sagarra: *Cançons d'abril i de novembre.*

Ferran Soldevila: *Exil.*

Carles Riba: *Càntic dels Càntics i Llibre de Rut.*

Josip Carner: *Les planetes del verdum.*

Alexandre Piana: *Contrabaedeker.*

Josip M. Tallada: *Les doctrines de P. J. Proudhon.*

Guerau de Lloist: *La ciutat d'Ivori.*

Joan Alcover: *Poemes bíblics.*

Frederic Clascar: *La filosofia catalana en el segle XVIII.*

Josip Aragay: *Itàlia.*

Mercè Vila: *Les Hores.*

Miquel Fortesa: *L'estela.*

Carles Riba: *Primer llibre d'Estances.*

J. M. López-Picó: *Dictari espiritual.*

J. Bofill i Matas: *Les joventuts catalanes.*

P. M. Bordoy-Torrents: *Els pobles d'Orient.*

J. Ferran i Mayoral: *Diàlegs dels déus, de Llucià.*

Joaquim Folguera: *Les noves valors de la poesia catalana.*

Ventura Gassol: *La Nau.*

Salvador Albert: *Amiel.*

Pere Benavent: *Epigrames.*

Joaquim Folguera: *Poesies.*

J. Ferran i Mayoral: *Lletres a una amiga estrangera.*

Josip Aragay: *El Nacionalisme de l'art.*

Marià Manent: *La collita en la boira.*

Joaquim Folguera: *Articles.*

Trinitat Catasús: *Vendimiari.*

Carles Riba: *Escolis i altres articles.*

Ernest M. Ferrando: *Vida d'infant.*

R. Rucabado: *Elogis.*

Josip S. Pons: *L'estel de l'escamot.*

Francesc Pujols: *Recul! d'articles de crítica artística.*

Joaquim Folguera: *Traduccions i fragments.*

Ferran Soldevila: *Càntics de mar, d'amor i de mort.*

J. Millàs-Raurell: *Tercer llibre de Poemes.*

Carles Rahola: *La dominació napoleònica a Girona.*

Francesc Sitjà: *L'ànima oberta.*

J. Salvat-Papasseit: *La gesta dels estels.*

Antoni Closas: *La joia del camí.*

Joan Fornell: *La emotivitat popular en el cançoner de Catalunya.*

LIRICS MUNDIALS:

M. Morera i Galià: *Venus i Adonis, de Shakespeare.*

Maria Antònia Salvà: *Les Geòrgiques cristianes, de Francis James.*

Josip Leonart: *Poesies de Richard Dehmel.*

Marià Manent: *Sonets i Odes, de John Keats.*

Joan Capdevila Rovira: *Les flors del mal, de Baudelaire.*

Joan Arús: *Poemes d'A. Chénier.*

ESCRITS POLITICS.

E. Prat de la Riba: *Per la llengua catalana.*

Narcís Verdaguer i Callís: *La primera victòria del catalanisme.*

ARTISTES CATALANS CONTEMPORANIS.

Joaquim Sunyer.

Enric Casanovas.

Xavier Nogués.

Josip Clarà.

TEATRE DE JOSEP M. DE SAGARRA.

L'estudiant i la Pubilla.

ALMANACS DE LA REVISTA.

Anys 1918 i 1919.